

«Знижений, але стійкий (оптимізм)»

Основні економічні тенденції та очікування у листопаді 2024 за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Влад Баськов, молодший науковий співробітник ІЕД

Дарія Шаповалова, молодша наукова співробітниця, ІЕД

Київ, 13 грудня 2024 року

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування
щомісяця

Найсвіжіші дані
зібрано **18 – 29**
листопада, **2024**

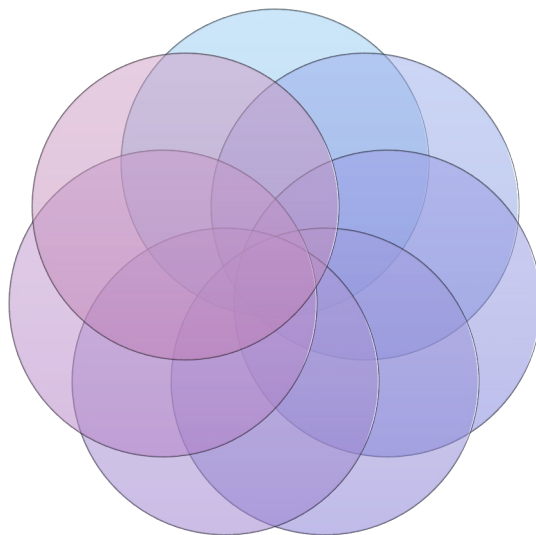
ВИБІРКА: у листопаді
опитано **468 підприємств**

Проведено вже
31 опитування
(з травня 2022 року)

Підприємства
усіх розмірів

Сектори:
Промисловість +
(Ритейл, Агро)

Географія: **21 з 27**
регіонів України

ГОЛОВНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ЛИСТОПАДА 2024

Незважаючи на виклики війни, включно з перебоями в електропостачанні, оптимізм зберігається. Сезонні фактори, ймовірно, вплинули на виробництво, очікування та швидкість відновлення, як знизилася в листопаді, але в цілому залишилася позитивною. Дворічні плани виконали стабільно, в той час як брак кваліфікованих працівників і небезпека через війну залишаються ключовими проблемами для бізнесу в Україні

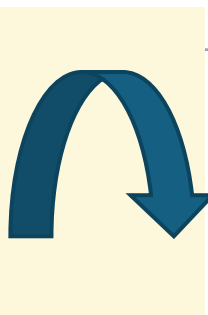

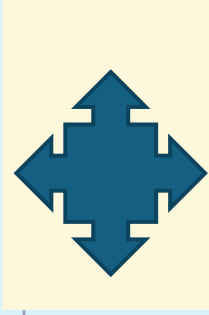
Відновлення та перспективи

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ 1.

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) перестав зростати, зменшившись із 0,23 до 0,16

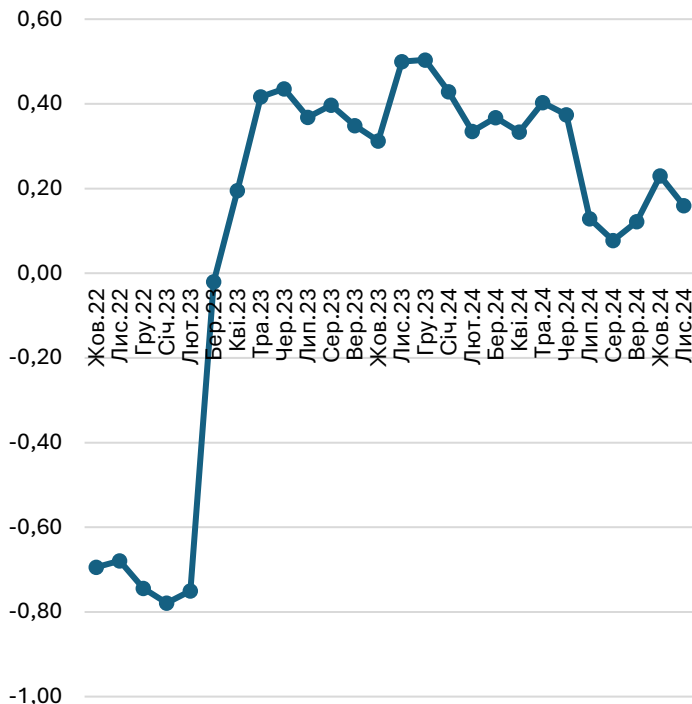
% підприємств, що працюють на повну потужність без суттєвих змін, % підприємств, що працюють на менш ніж 25% потужності значно зменшився

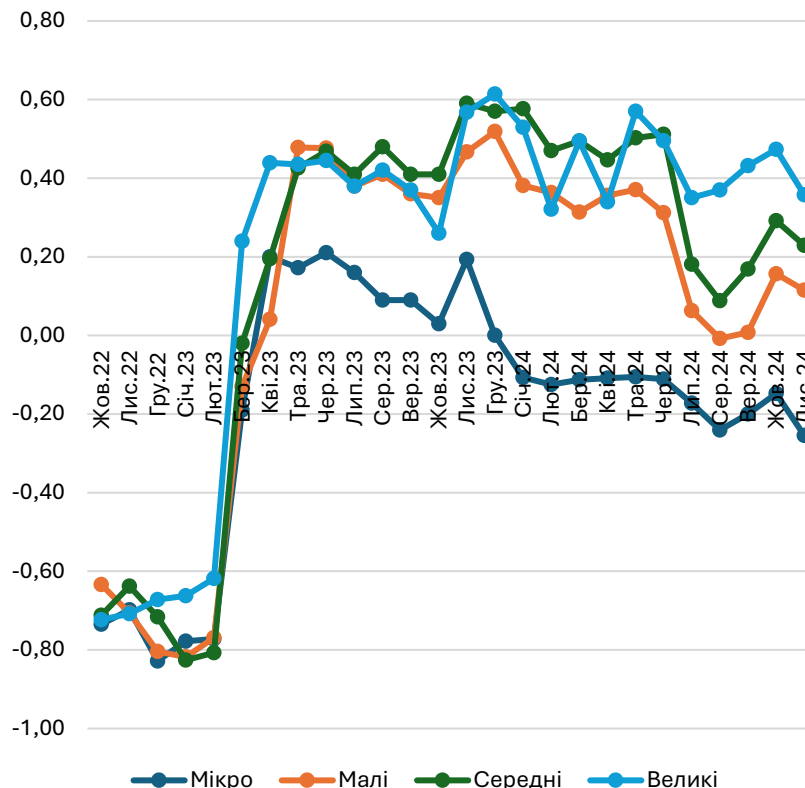
Агрегований Показник Перспектив Промисловості (АППП) залишається без суттєвих змін кілька місяців поспіль

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА)* погіршився

ІВДА
(Баланс між оцінками краще/гірше рік до року)

ІВДА (за розміром)

ІВДА ґрунтується на питанні, де менеджери порівнюють “ЯК Є ЗАРАЗ” VS “ЯК ЦЕ БУЛО РІК ТОМУ”

У листопаді 2024 порівняно до жовтня **Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) погіршився**, зменшившись із 0,23 до 0,16 (шкала від -1 до +1)

Коливання у відсотковому розподілі відповідей наступні:

- **% підприємств, які повідомили, що їх ділова активність краща, ніж минулого року, зменшився**, із 38% у жовтні до 34% у листопаді
- **% підприємств, які повідомили, що їх ділова активність гірша, ніж минулого року, дещо зріс**, із 16% до 19%

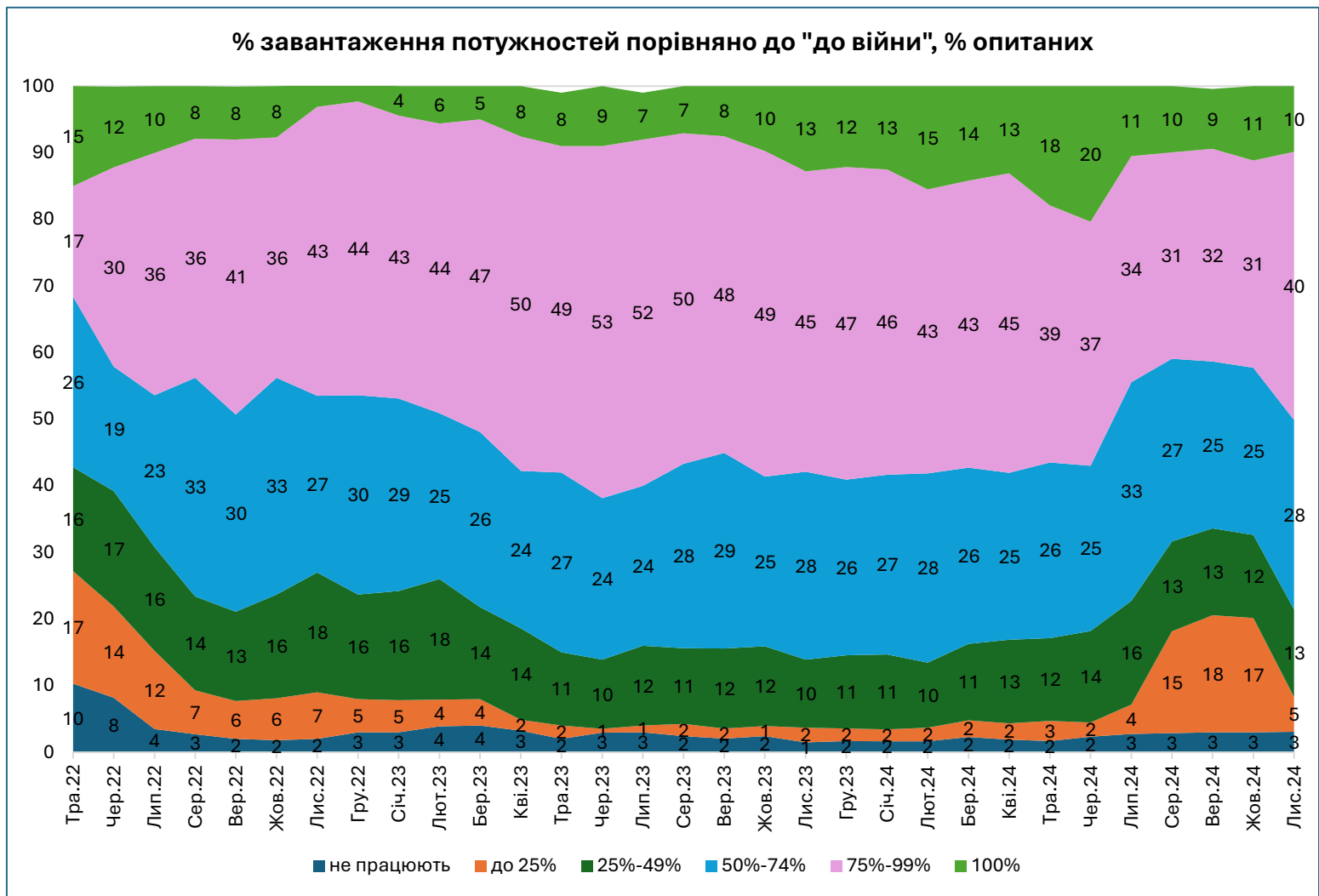
Водночас:

- **Частка тих, хто не відчув змін порівняно з минулим роком істотно не змінилась** (46% у жовтні та 47% у листопаді)

АЛЕ є суттєві відмінності в залежності від розміру підприємств

Значення ІВДА зменшилось для всіх підприємств незалежно від розміру, показник мікропідприємств залишається найнижчим з від'ємним значенням, та перервав двомісячну тенденцію до зростання

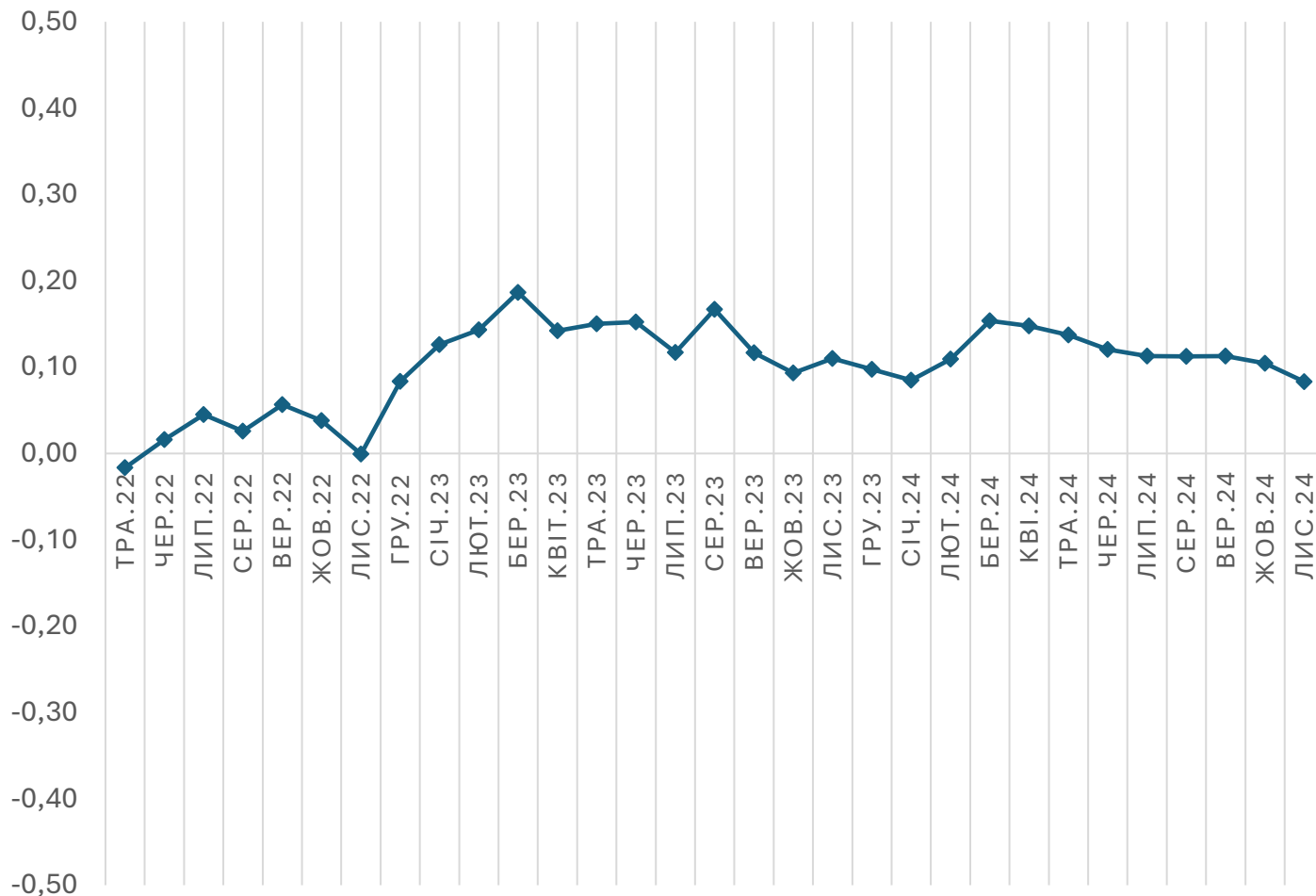
«Зараз» vs «до 24 лютого 2022»: відновлення чи стабільність?

Відбулись деякі зміни в результатах:

- Частка підприємств, що працюють на **100% потужності**, у листопаді порівняно до жовтня **без суттєвих змін** (10% у листопаді vs 11% у жовтні)
- Частка підприємств, що працюють майже на повну потужність, суттєво зросла (із 31% у жовтні до 40% у листопаді)
- Частка підприємств, що працюють із завантаженістю до 25% потужності різко зменшилась (із 17% у жовтні до 5% у листопаді)
- % підприємств, які взагалі не працюють, суттєво не змінюється вже п'ятий місяць поспіль

Агрегований показник перспектив промисловості (АППП)*

АППП не змінився у листопаді (0,08) порівняно до жовтня (0,10), хоча спостерігається поступова тенденція до погіршення показника

У листопаді 2024 року порівняно з жовтнем коливання складових АППП такі:

- **Очікування виробництва (ОВ) зменшилися**, та у листопаді показник становить 0,30 (було 0,38 у жовтні та вересні)
- **Складові запаси готової продукції (ЗГП) суттєво не змінилась** та становить -0,05 (було -0,03 у жовтні)
- Складові **обсяг нових замовлень (ОНЗ) без істотних змін** та становить -0,10 у листопаді (було -0,09 у жовтні)

*АППП= ОВ+ОНЗ+(-ЗГП)/3

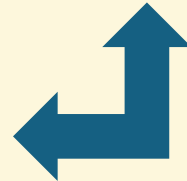
Майбутнє та невизначеність

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ 2. НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Невизначеність у 6-місячній перспективі для фінансово-економічної ситуації на підприємстві та для загально-економічного середовища в країні зменшилась

Невизначеність у перспективі 3-х місяців без суттєвих змін

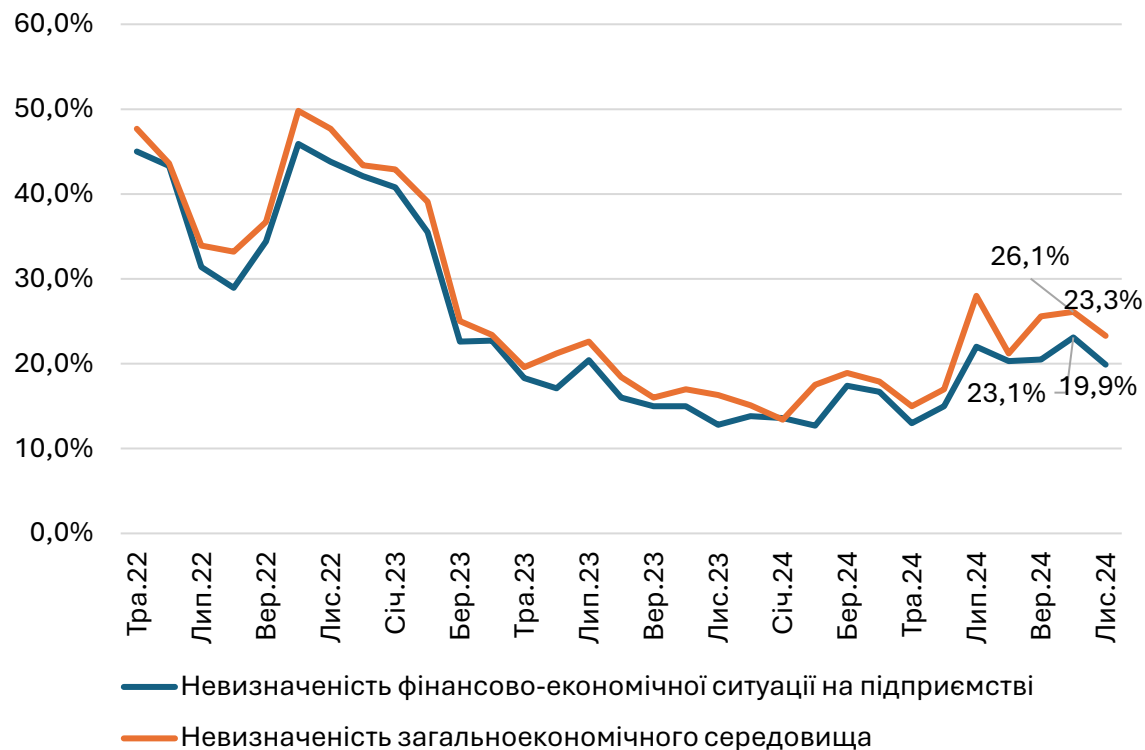

Невизначеність у 2-річній перспективі зберігає тенденцію до зменшення

Невизначеність зменшилась в 6-місячній перспективі та без суттєвих змін для виробничих показників

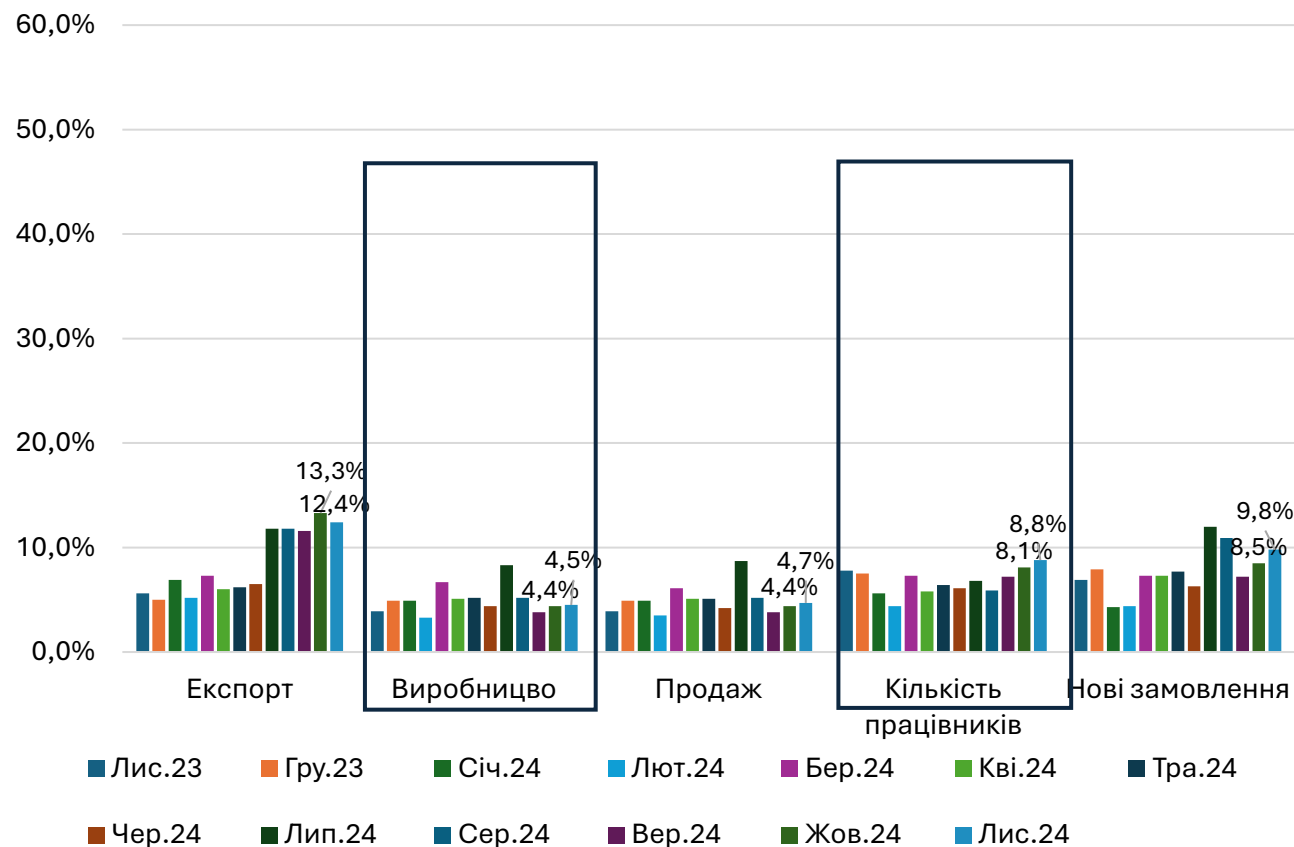
В перспективі півроку:

% не змогли дати відповідь про зміни за шість місяців...

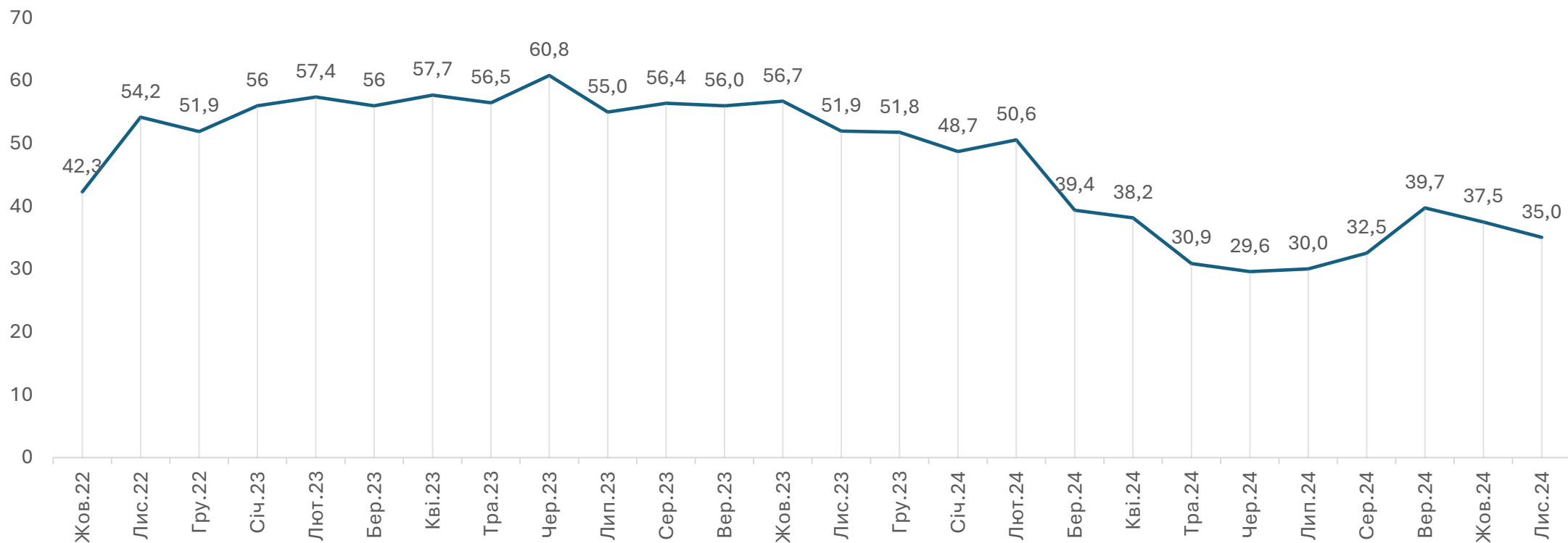
В перспективі трьох місяців:

% не змогли відповісти, що зміниться...

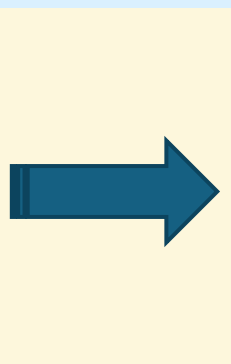
Невизначеність у довгостроковій перспективі зменшується

"Важко передбачити, що буде з діяльністю підприємства через 2 роки", % підприємств

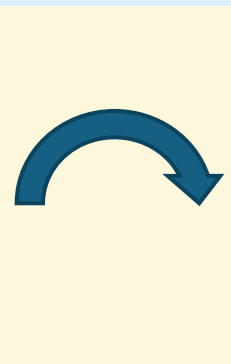

% підприємств, які не мають уявлення про свої плани на 2 роки зменшується другий місяць поспіль (із 37,5% у жовтні до 35% у листопаді)

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ 3. ДОВГОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

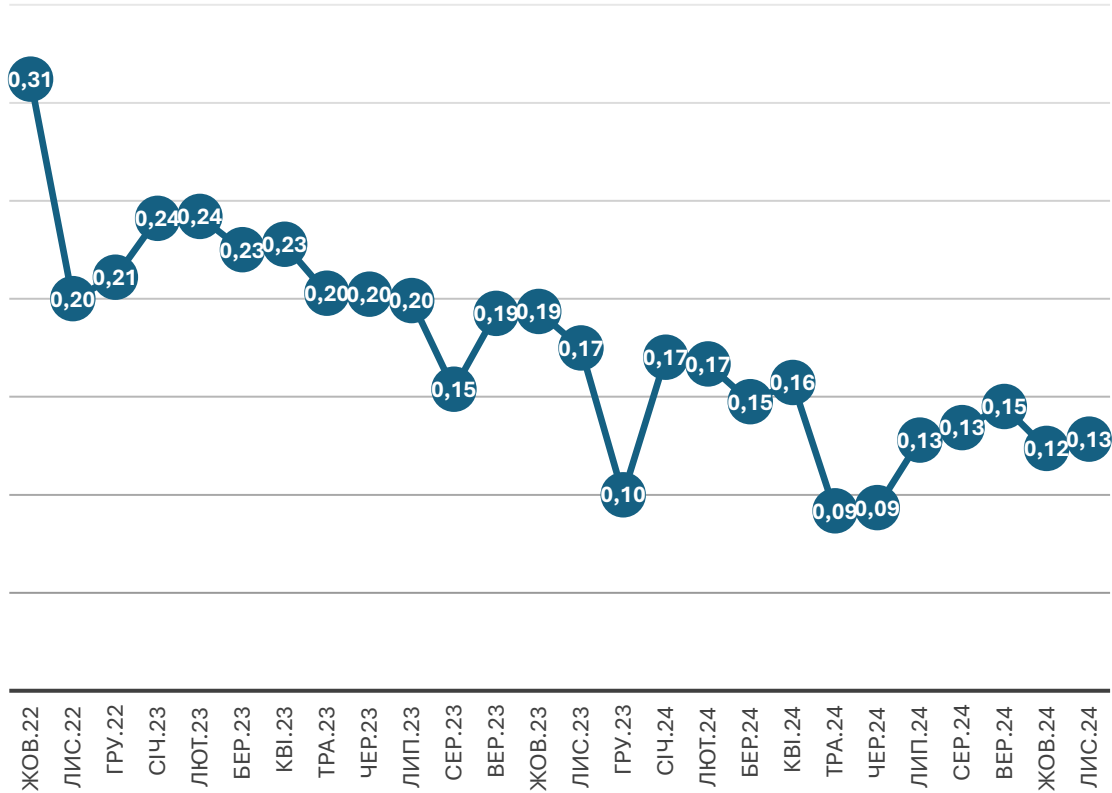
Очікування на дворічну перспективу без суттєвих змін

6-місячні очікування щодо фінансово-економічної ситуації на підприємстві та для загально-економічного середовища **погіршилися**

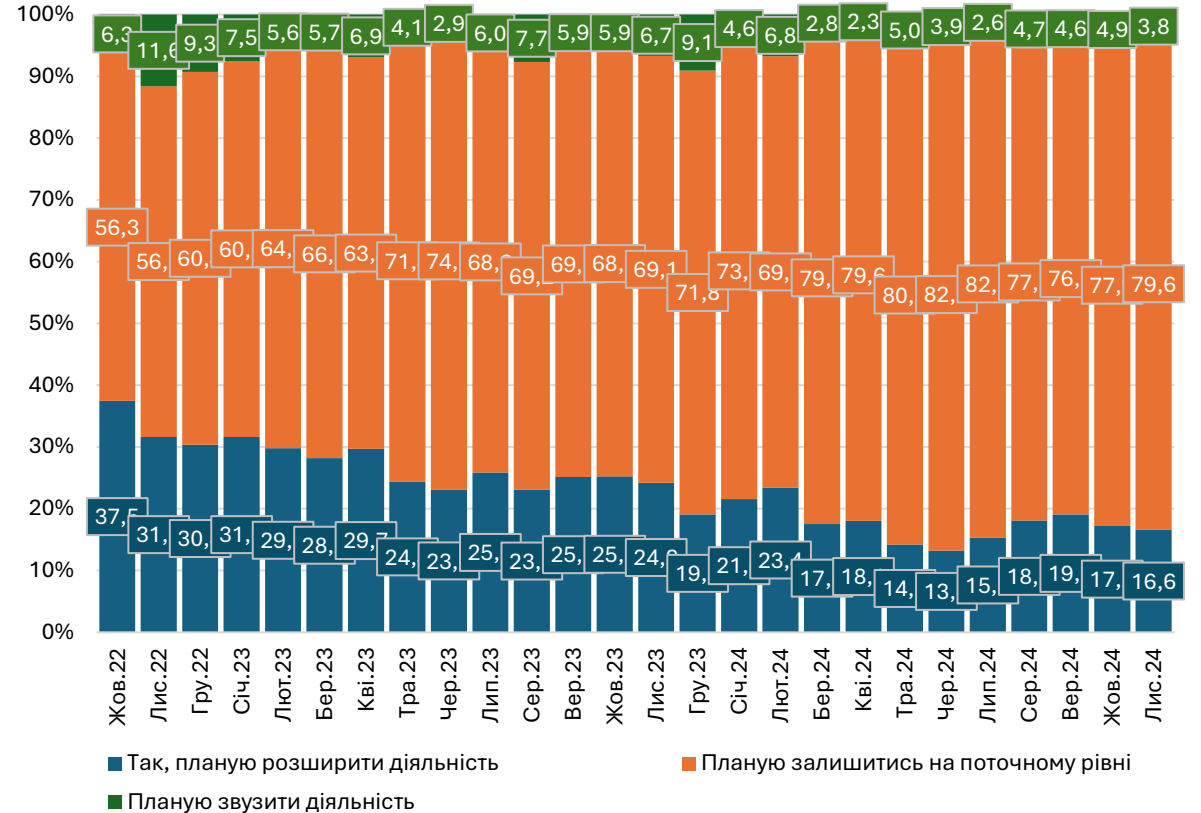
Очікування у довгостроковій перспективі істотно не змінилися

Індекс очікуваних змін у довгостроковій перспективі (2 роки)

- Індекс очікуваних змін у перспективі на 2 роки залишився без суттєвих змін (0,13 у листопаді vs 0,12 у жовтні)
- Шкала з -1 (погано) до +1 (добре)

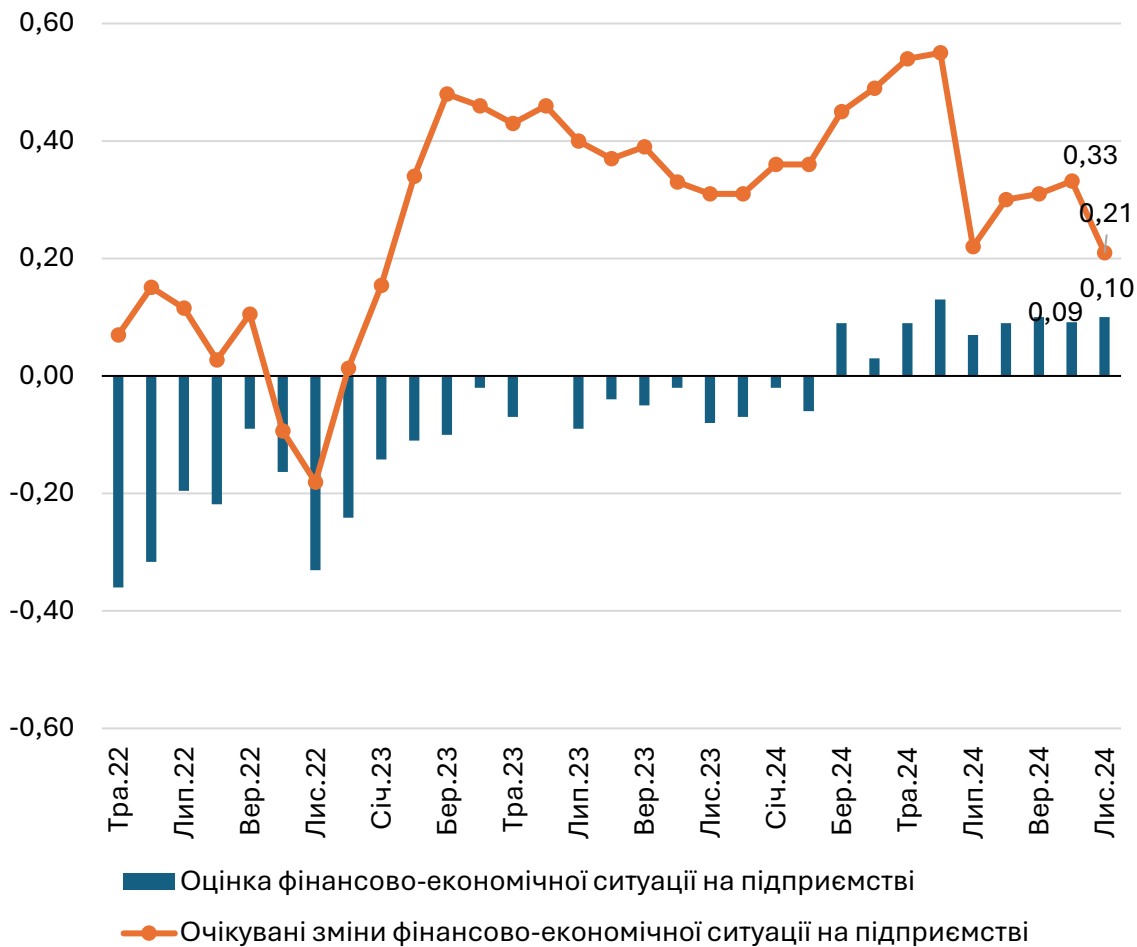
Очікування у дворічній перспективі

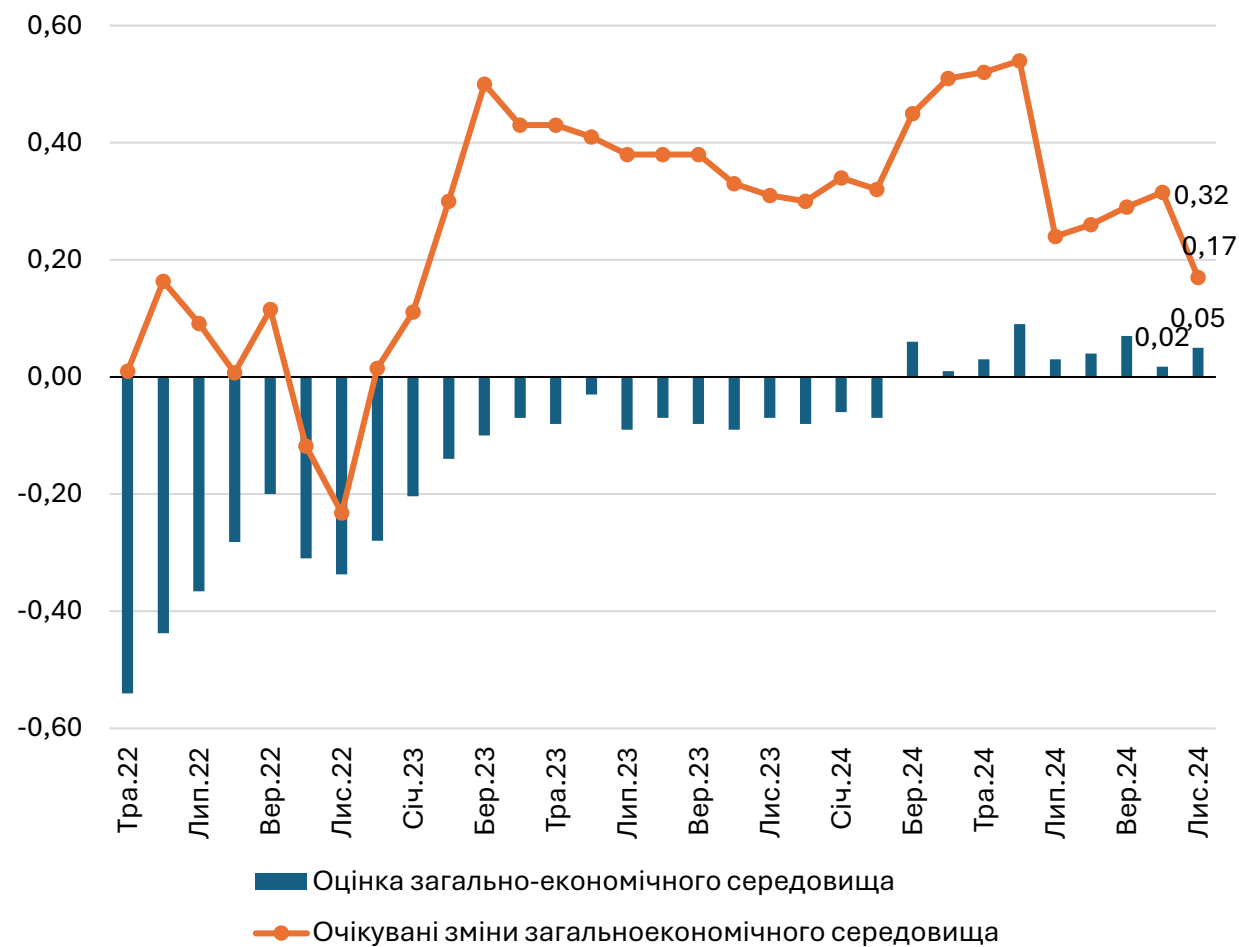
- У відсотковому розподілі у листопаді порівняно до жовтня значних змін не відбулось

6-місячні перспективи: ліміти оптимізму вичерпались?

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

Загально-економічне середовище в країні

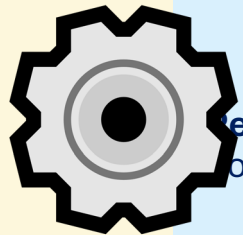

Динаміка змін результатів роботи підприємств та короткострокові очікування

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ 4. Листопад vs Жовтень та короткострокові очікування

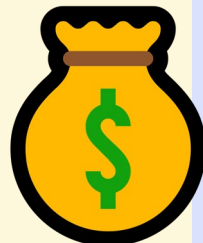
Результати та очікування для виробничих показників погіршились

Очікування щодо зайнятості поступово зростають, очікування щодо кількості працівників у вимушених відпустках меншилися

Індекс змін експорту без суттєвих змін а очікування у тримісячній перспективі погіршились

Очікування як для цін на сировину та матеріали, так і для цін на готову продукцію припинили тенденцію до зростання

Виробництво: погіршення результатів та очікувань

Результати (листопад до жовтня)

- % підприємств, які **нарощували обсяги виробництва зменшився** (із 25,6% у жовтні до 20,9% у листопаді)
- % підприємств, що **скоротили обсяги виробництва несуттєво зріс** (із 14,6%, у жовтні до 16,7% у листопаді)

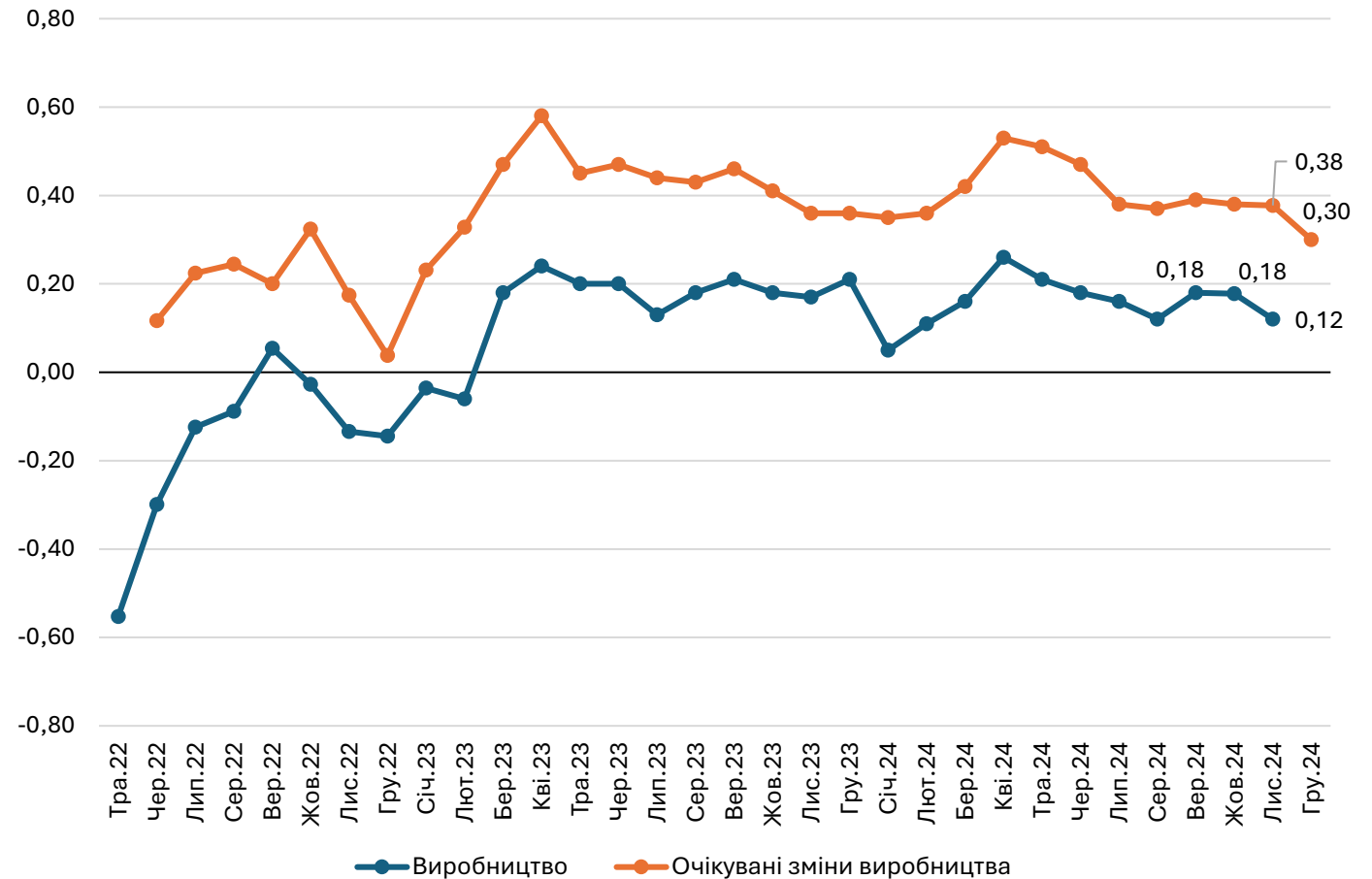
Індекс змін зменшився із 0,18 до 0,12

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **планують збільшення обсягів виробництва в найближчі 3-4 місяці, зменшився** (із 40,8% до 33,3%)
- % підприємств, які **очікують скорочення обсягів виробництва без суттєвих змін** (7,3% у жовтні vs 8,1% у листопаді)

Індекс очікуваних змін виробництва зменшився із 0,38 до 0,30

Виробництво, балансові показники

Експорт: результати без змін, погіршення очікувань

Результати (листопад до жовтня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання експорту, дещо зріс** (із 19,9% у жовтні до 21,5% у листопаді)
- % підприємств, що **повідомляють про скорочення експорту, майже без змін** (15% у жовтні vs 15,8% у листопаді)

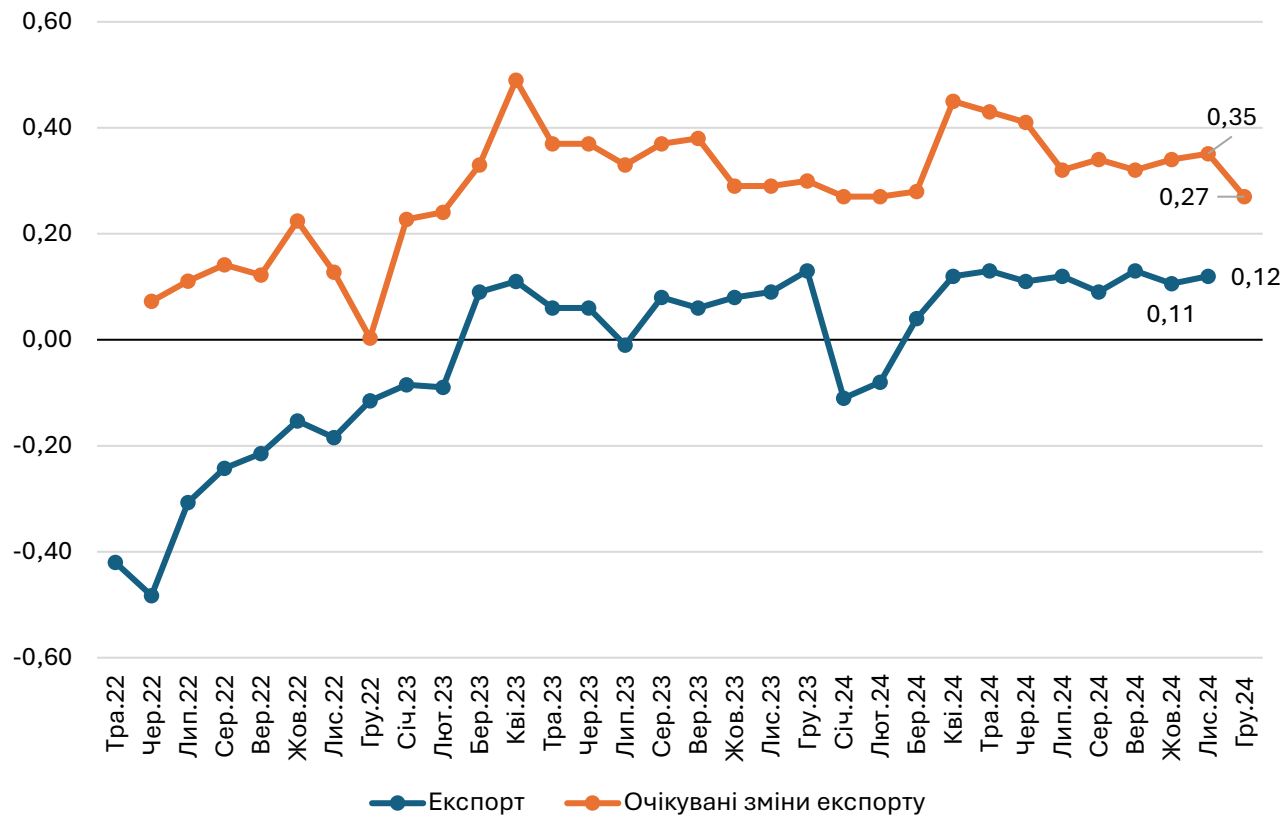
Індекс змін суттєво не змінився: 0,12 у листопаді та 0,11 у жовтні

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання експорту зменшився** (із 36,6% у жовтні до 30,6% у листопаді)
- % підприємств, які **планують скоротити експорт дещо зріс** (із 6,8% у жовтні до 9% у листопаді)

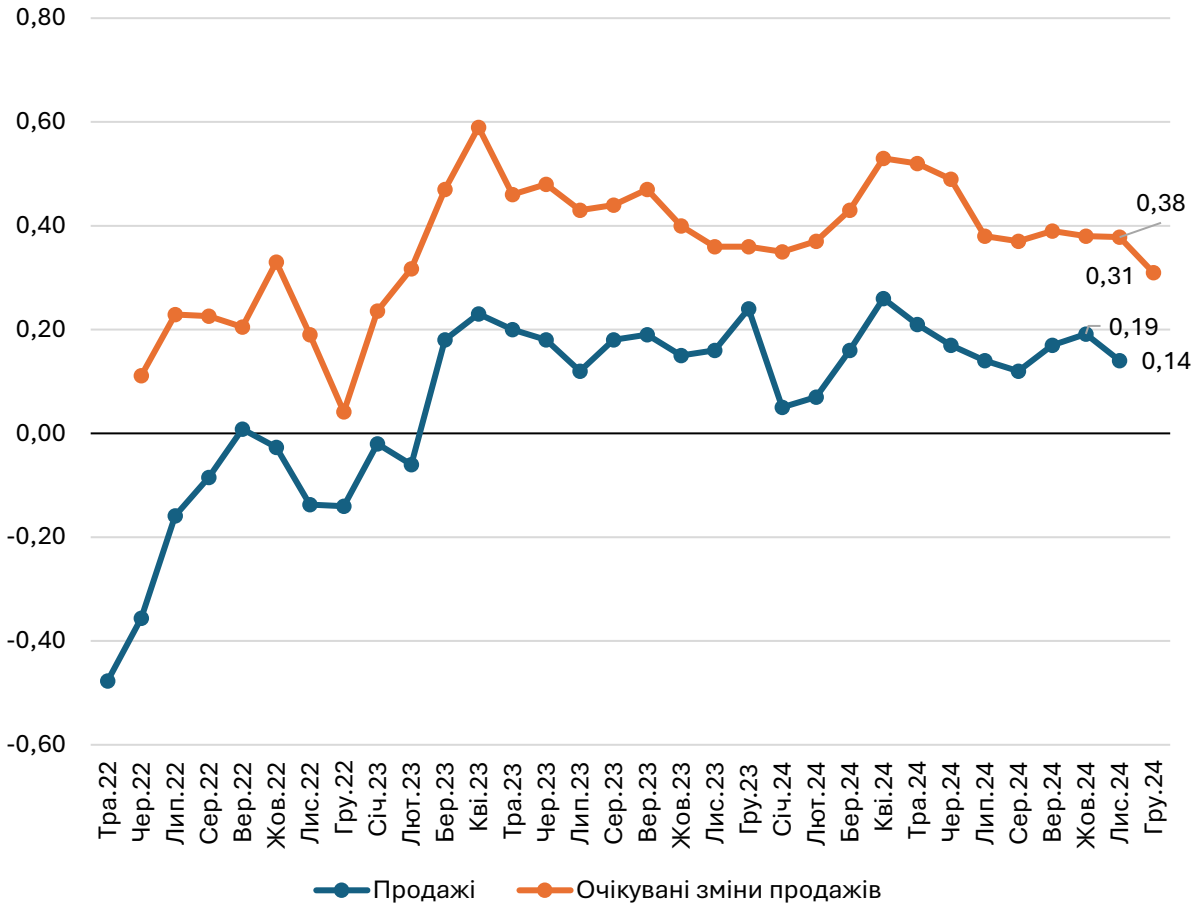
Індекс очікуваних змін експорту зменшився із 0,35 до 0,27

Експорт, балансові показники

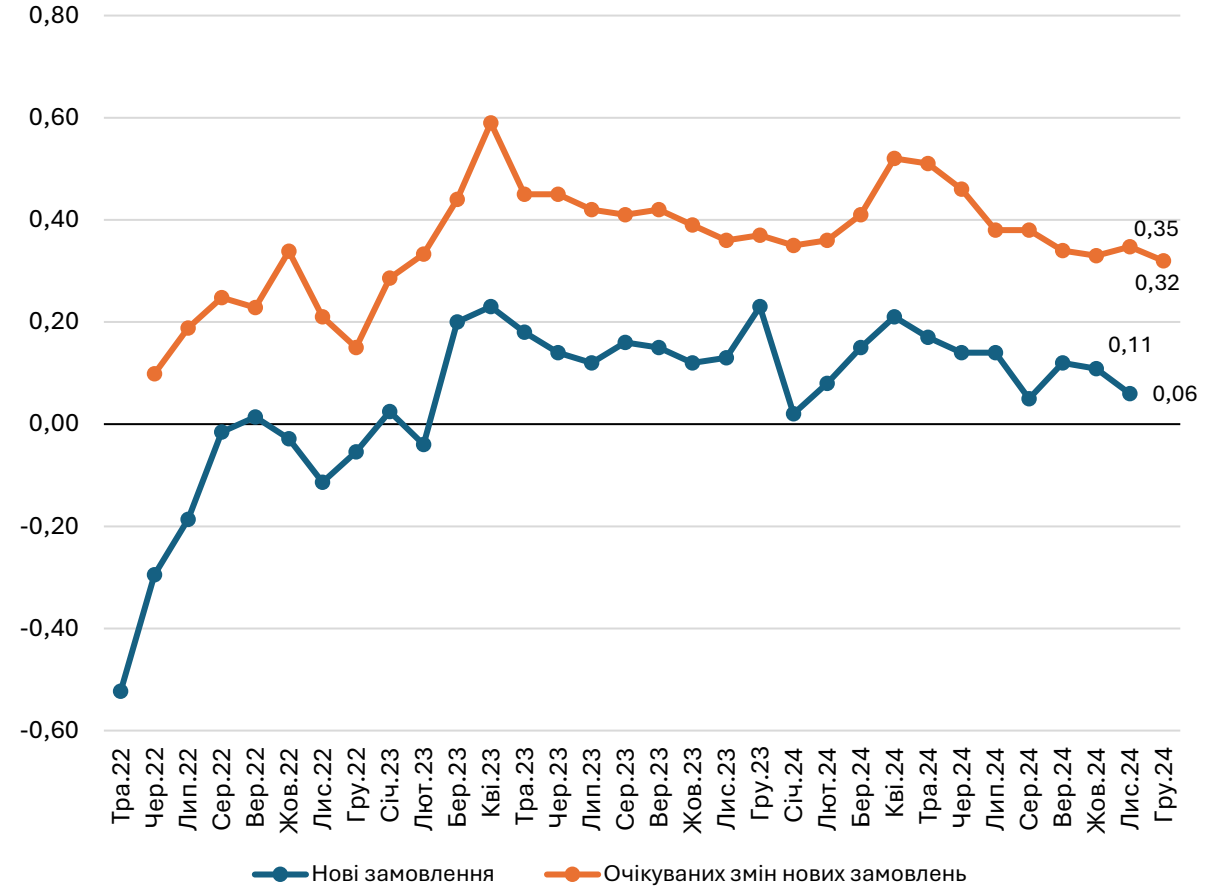

Продажі та нові замовлення: погіршення результатів та очікувань

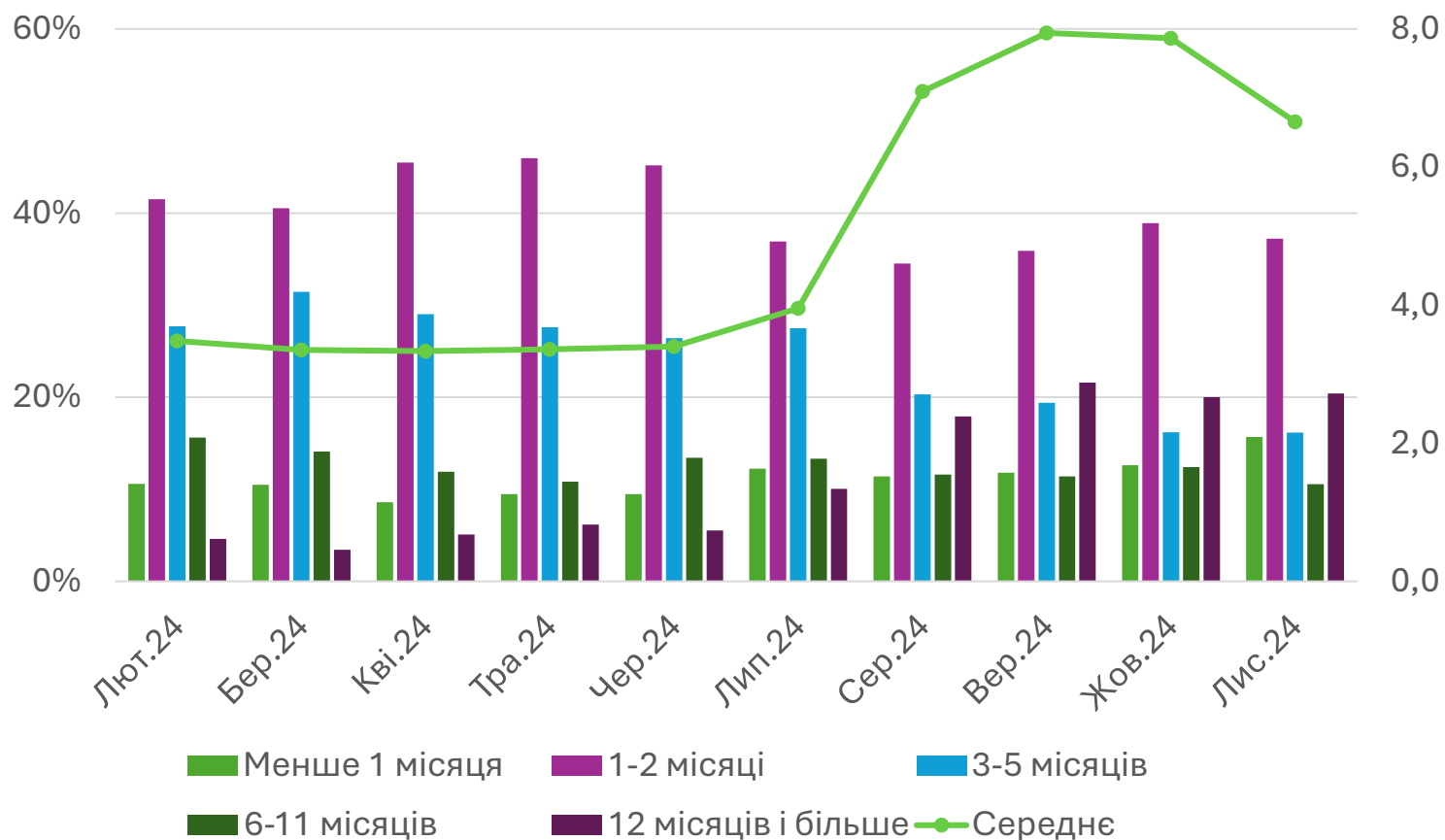
Продажі

Нові замовлення

Портфель нових замовлень

У листопаді 2024 року портфель замовлень серед опитаних підприємств зменшився порівняно з жовтнем

- Середній термін нових замовлень склав 6,7 місяця, зменшившись із рівня 7,9 місяця, на якому він знаходився у вересні та жовтні
- Частка підприємств із замовленнями менш, ніж на місяць наперед, зросла з 13% у жовтні до 16% у листопаді
- Водночас частка підприємств, які мають замовлення на період від одного до двох місяців, дещо зменшилася: з 39% до 37%

Динаміка цін

Ціни на сировину та матеріали: очікування припинили зростати

Результати (листопад до жовтня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін, зріс** (із 31,3% у жовтні до 38,5% у листопаді)
- % підприємств, які вважають, що **ціни на сировину та матеріали зменшились істотно не змінився** (2,4% у жовтні та 3,5% у листопаді)

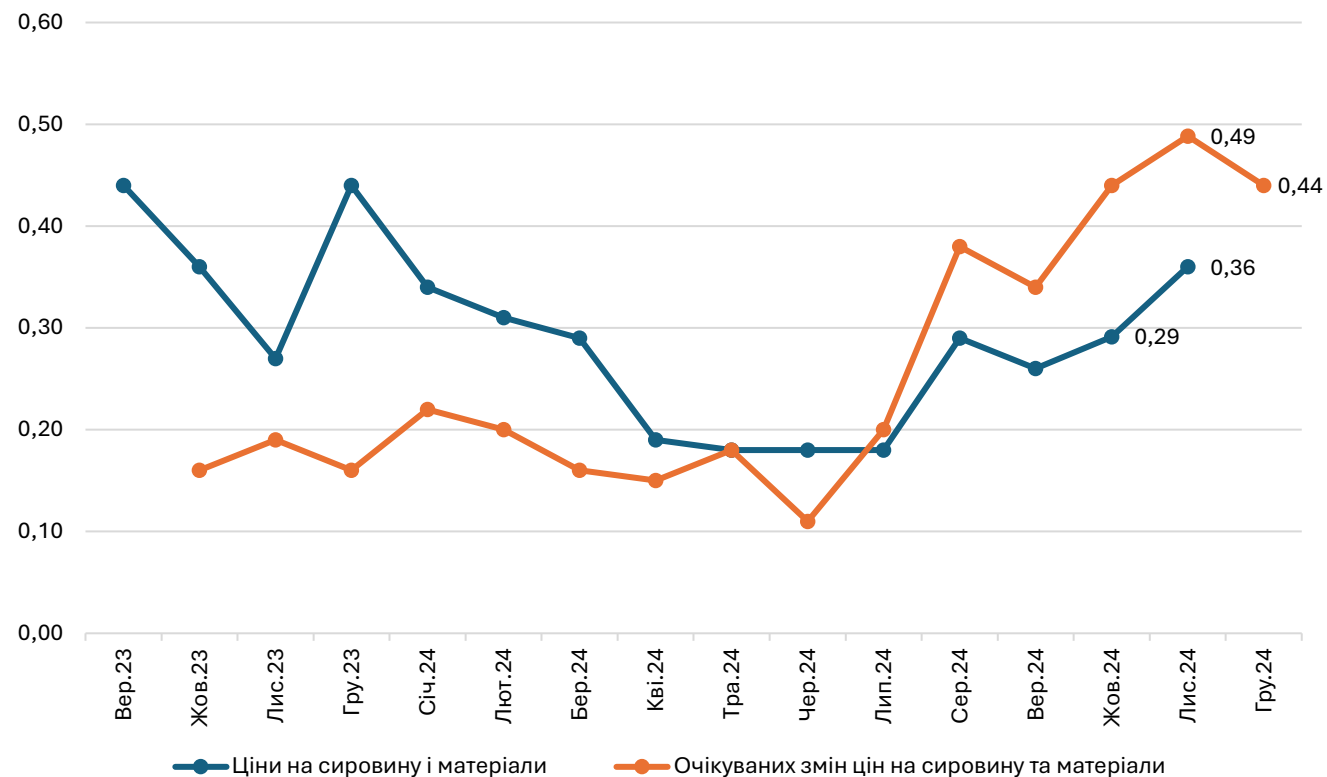
Індекс змін цін на сировину та матеріали зріс, із 0,29 до 0,36

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін зменшився** (із 46,9% до 42,1%)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін істотно не змінився** (1,9% у жовтні та 2,1% у листопаді)

Індекс очікуваних змін цін на сировину та матеріали зменшився, із 0,49 до 0,44

Ціни на сировину та матеріали, балансові показники

Ціни на готову продукцію: очікування припинили зростати

Результати (листопад до жовтня)

- % підприємств, що повідомляють про зростання цін на готову продукцію, суттєво зріс (із 27,1% у жовтні до 35,4% у листопаді)
- % підприємств, які вважають, що ціни на готову продукцію знизились змінився незначним чином (збільшившись із 1,9% до 3,2%)

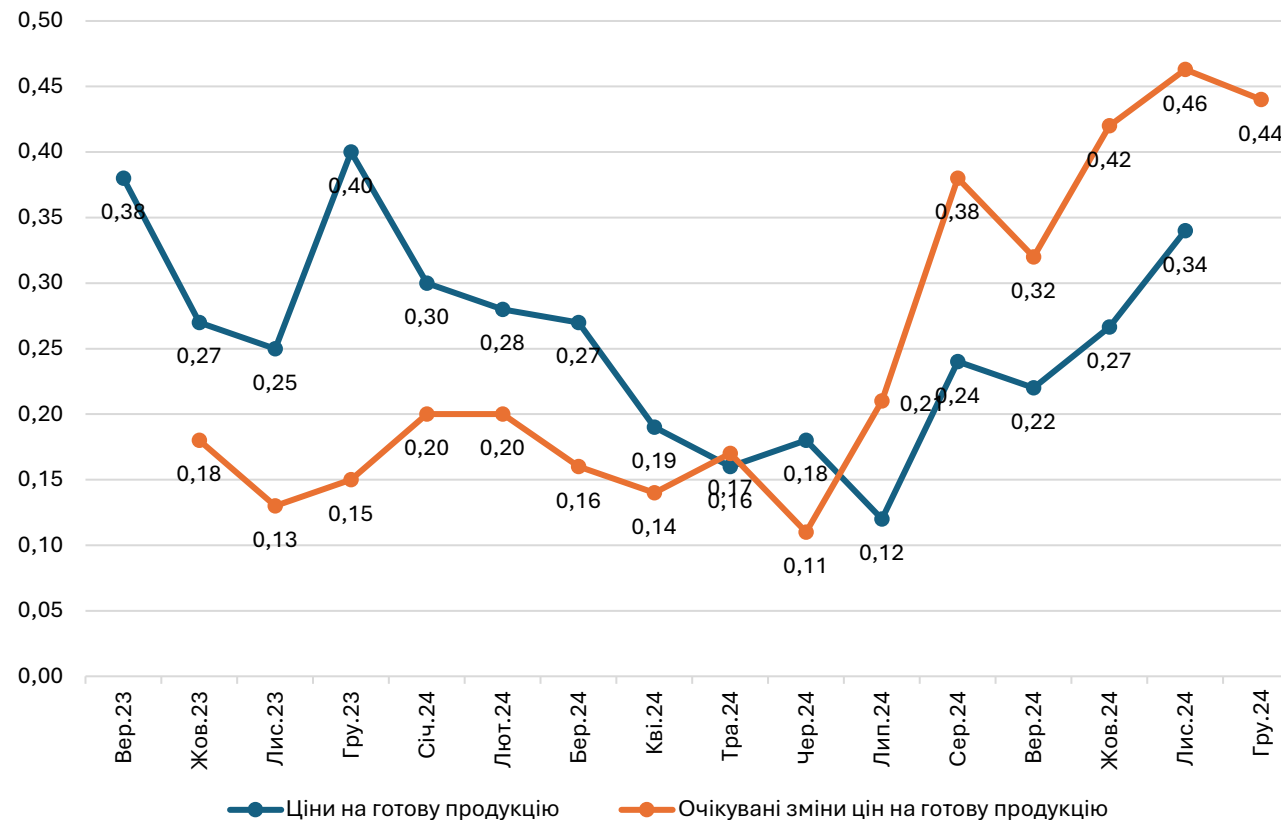
Індекс змін цін на готову продукцію збільшився, із 0,27 до 0,34

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які очікують зростання цін зменшився (із 45% до 41,7%)
- % підприємств, які очікують на зниження цін без суттєвих змін (1,9% у жовтні та 2,3% у листопаді)

Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію зменшився незначним чином, із 0,46 до 0,44

Ціни на готову продукцію, балансові показники

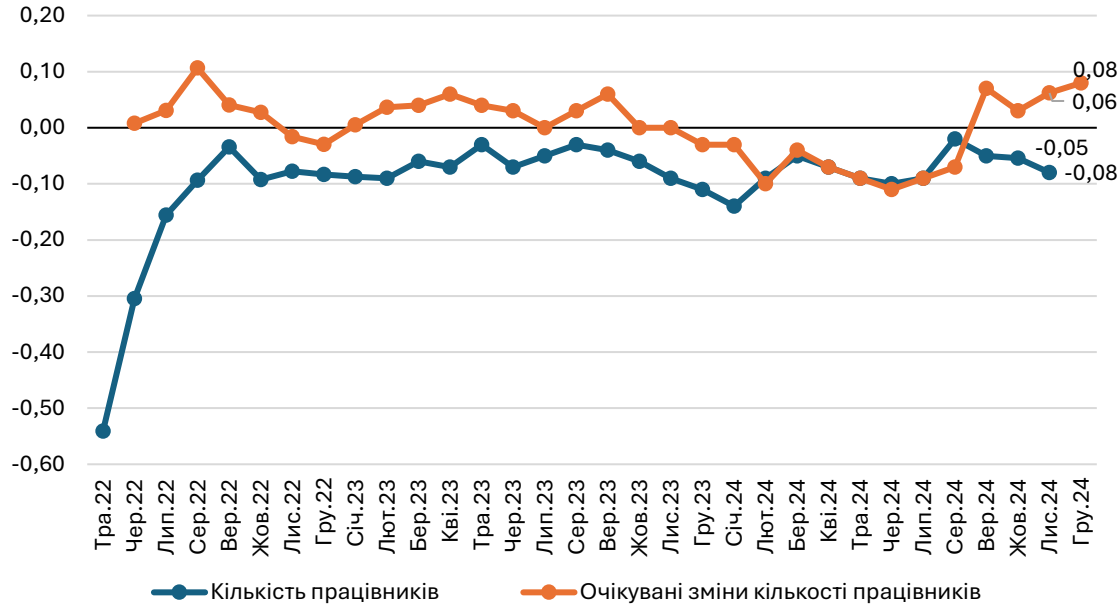

Зайнятість та ринок праці

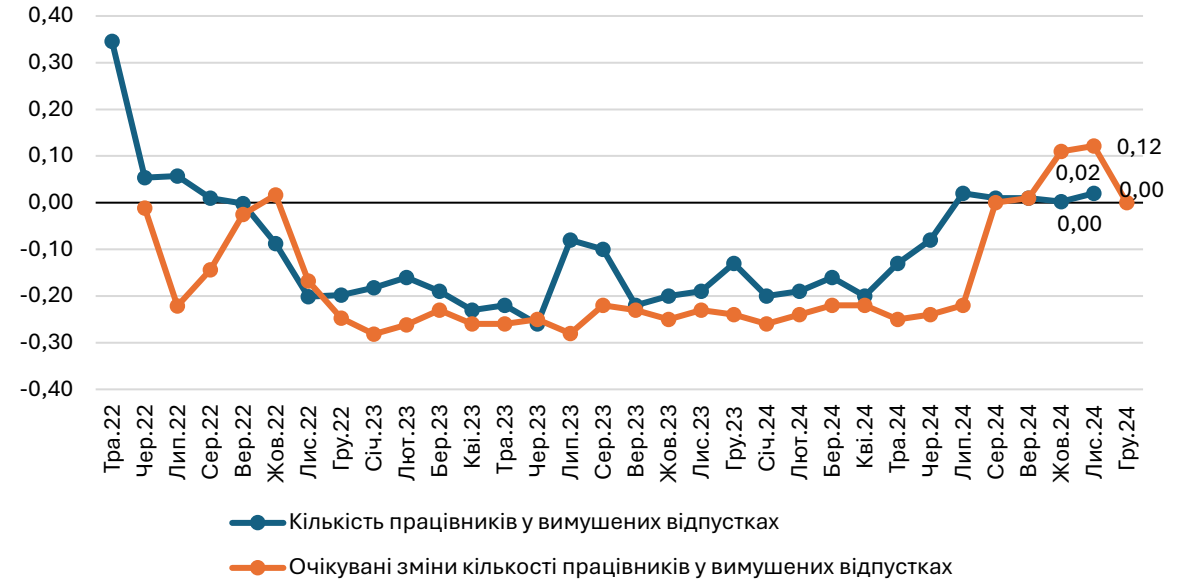

Зайнятість: очікується зменшення кількості працівників у вимушених відпустках

Кількість працівників

Кількість працівників у вимушених відпустках

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, що планують зростання зайнятості в найближчі 3-4 місяці, без суттєвих змін (13,8% у жовтні та 14,1% у листопаді)
- % підприємств, які мають намір скоротити чисельність працівників, також без суттєвих змін (6,9% у жовтні та 6,8% у листопаді)

Індекс очікуваних змін поступово зростає та у листопаді збільшився із 0,06 до 0,08

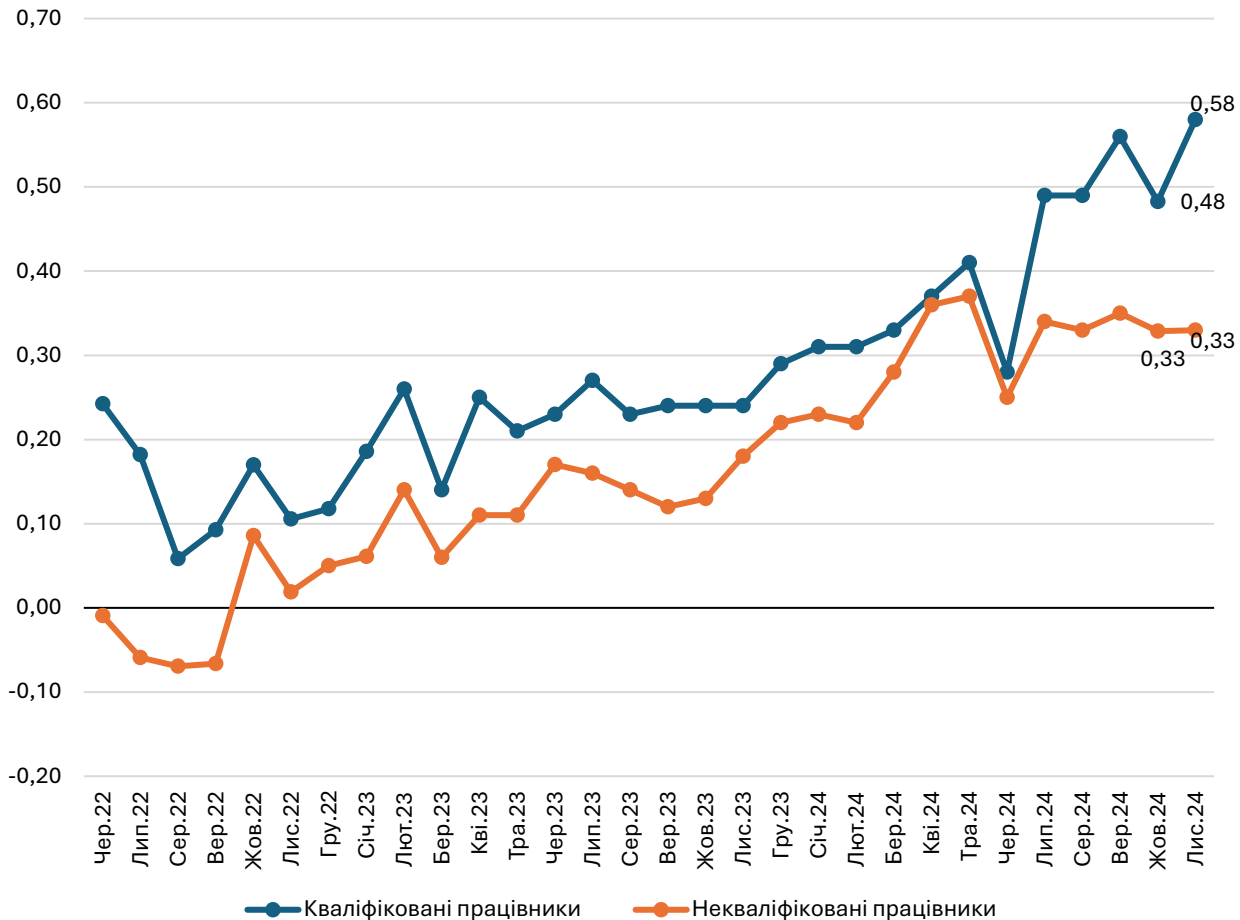
Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які планують збільшити кількість працівників у вимушених відпустках, зменшився (із 14,4% у жовтні до 4,2% у листопаді)
- % підприємств, які планують скоротити працівників у вимушених відпустках, несуттєво зріс (із 3% до 5%)

Індекс очікуваних змін зменшився із 0,12 до 0,00

Проблеми з пошуком кваліфікованих працівників знову зросли

Проблеми при пошуку працівників

У листопаді труднощі з пошуком працівників кваліфікованих працівників знову зросли

Кваліфіковані працівники:

- % тих, хто повідомив, що таких працівників знайти **складніше, дещо зріс** (із 51,9% до 55,5%)
- % тих, хто вважає що кваліфікованих працівників **стало легше знайти, зменшився** (із 3,7% до нуля)

Індекс труднощів збільшився із 0,48 до 0,58

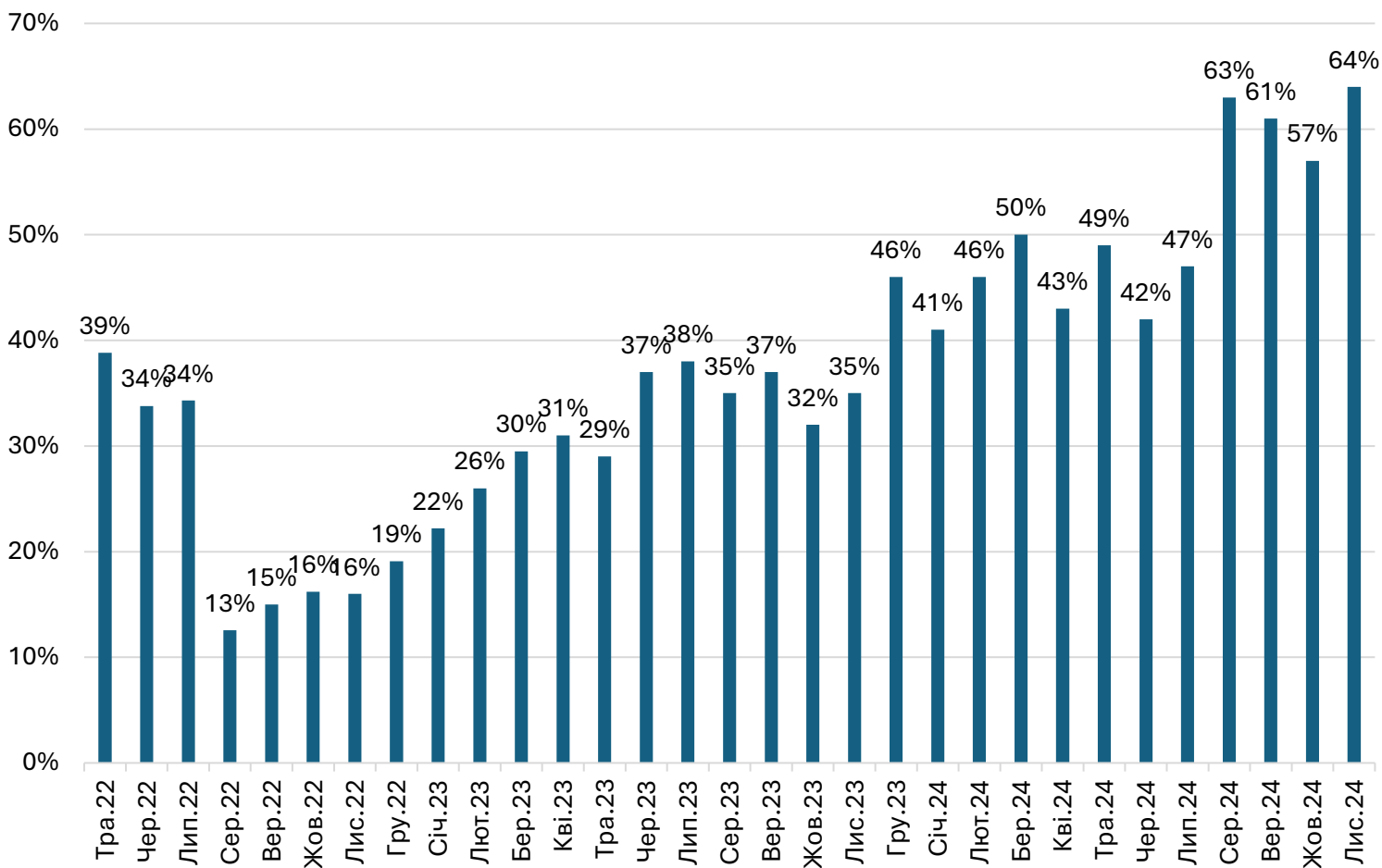
Некваліфіковані працівники:

- % тих, кому їх **важче шукати дещо зріс** (із 34,8% у жовтні до 38,9% у листопаді)
- % тих, хто повідомив, що їх **легко знайти, також збільшився незначним чином** (із 4,3% у жовтні до 9,2% у листопаді)

Індекс труднощів залишився незмінним та становить 0,33, як і минулого місяця

«Брак робочої сили» знову збільшився у значенні

Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників, % респондентів

- Частка підприємств, які вказали на «**брак робочої сили**» як на перешкоду зростає, із 57% до 64%
- Водночас, у переліку перешкод «**брак робочої сили**» піднявся з 2-го на 1-ше місце

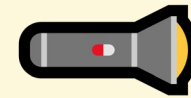
Перешкоди для ведення бізнесу. Політика уряду

Головні результати 5. Перешкоди та економічна політика

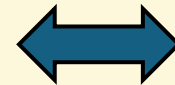
«Небезпечно працювати» зі зменшенням значення на 2-му місці у рейтингу перешкод

«Перебої з електрикою» значно збільшившись у значенні піднялись з 5-го на 4-те місце

«Брак робочої сили» піднявся з 2-го на 1-ше місце

Оцінки економічної політики Уряду переважно нейтральні

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % респондентів

У листопаді 2024 року знову відбулись деякі перестановки у трійці лідерів

- «Небезпечно працювати» зі зменшенням значення (із 62% до 54%) опустилась із 1-го на 2-ге місце
- «Брак робочої сили» перервав тенденцію до поступового зменшення значення, та зі збільшенням частки із 57% до 64% знову очолює список перешкод
- Перешкода «зростання цін на сировину та товари» із збільшенням значення (із 43% до 48%) залишається на 3-му місці
- «Перебої з електроенергією» із суттєвим збільшенням значення (із 22% до 34%) піднялись із 5-го на 4-те місце у рейтингу перешкод
- Корупція та тиск з боку правоохоронних органів все ще не є суттєвими проблемами

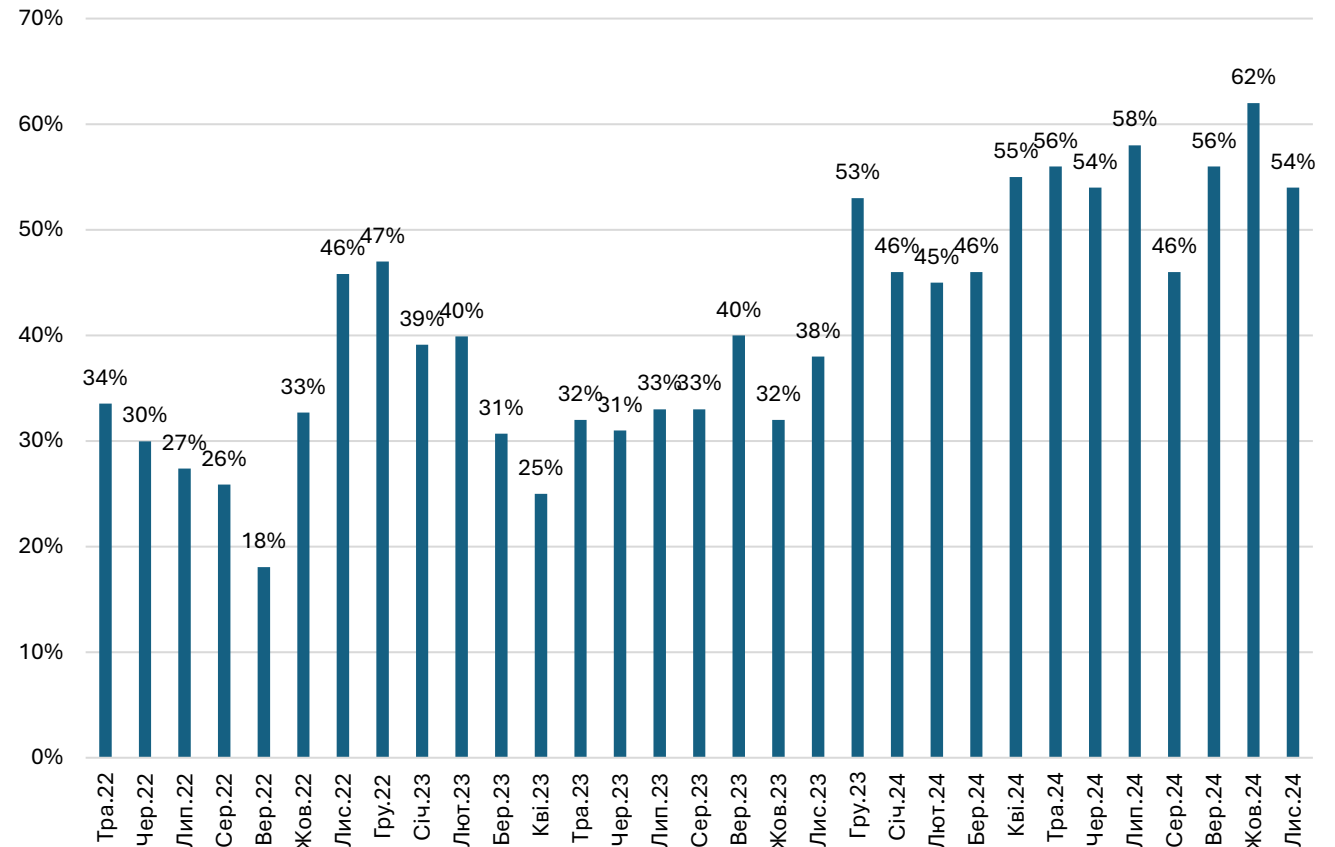

Created with Datawrapper

«Небезпечно працювати» на другій позиції у рейтингу

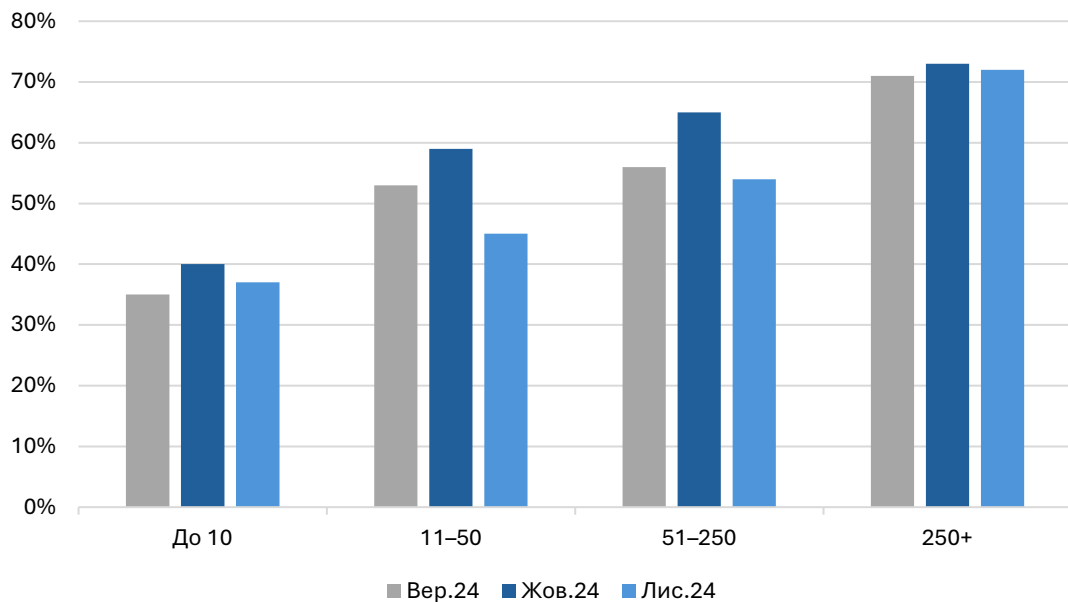
- Частка підприємств, які повідомили, що працювати небезпечно, перервала тенденцію до зростання, та у листопаді порівняно до жовтня зменшилась із 62% до 54%
- У переліку перешкод «небезпечно працювати» **опустилась з 1-го на 2-ге місце**

"Небезпечно працювати", % респондентів

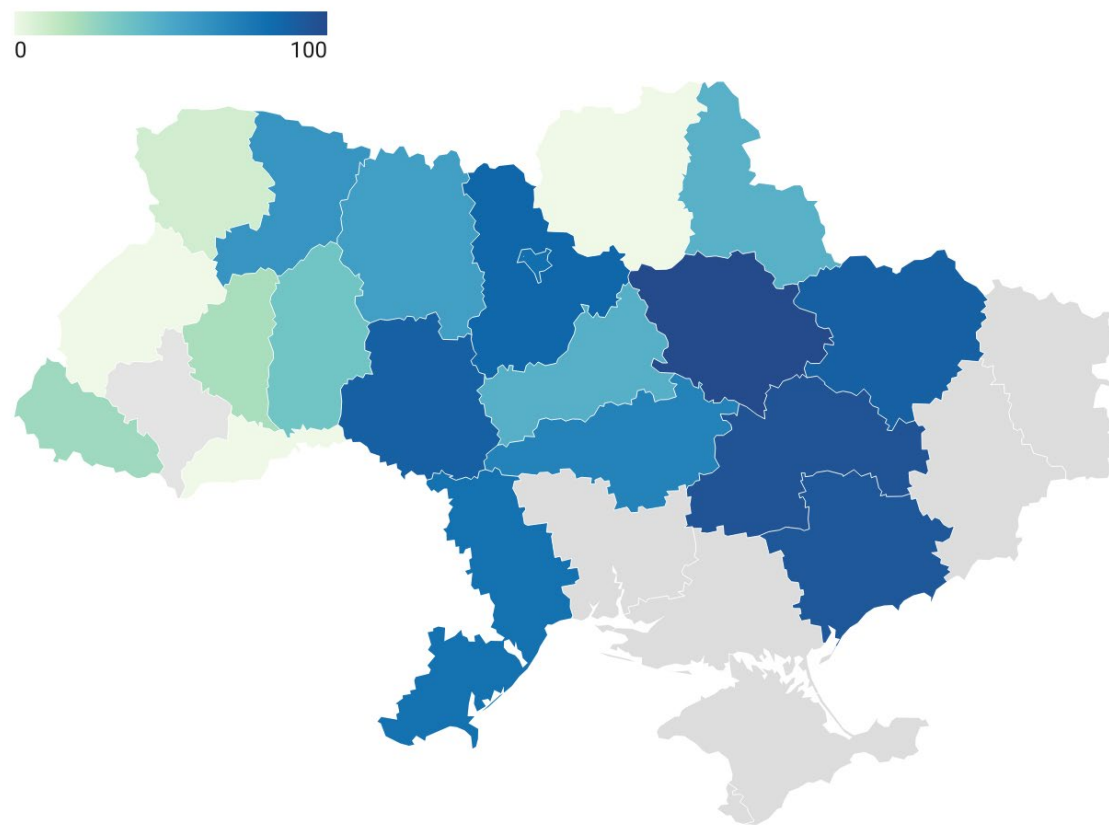
«Небезпечно працювати» у різних вимірах

«Небезпечно працювати» за розміром підприємств,
% респондентів

- % підприємств, які обрали «небезпечно працювати» зменшився для мікро-, малих та середніх підприємств та без суттєвих змін для великих підприємств
- 80+% опитаних у Києві, Київській, Харківській, Вінницькій, Запорізькій, Дніпропетровській та Полтавській областях вважають небезпечні умови перешкодою для ведення бізнесу

«Небезпечно працювати» за регіоном, % респондентів

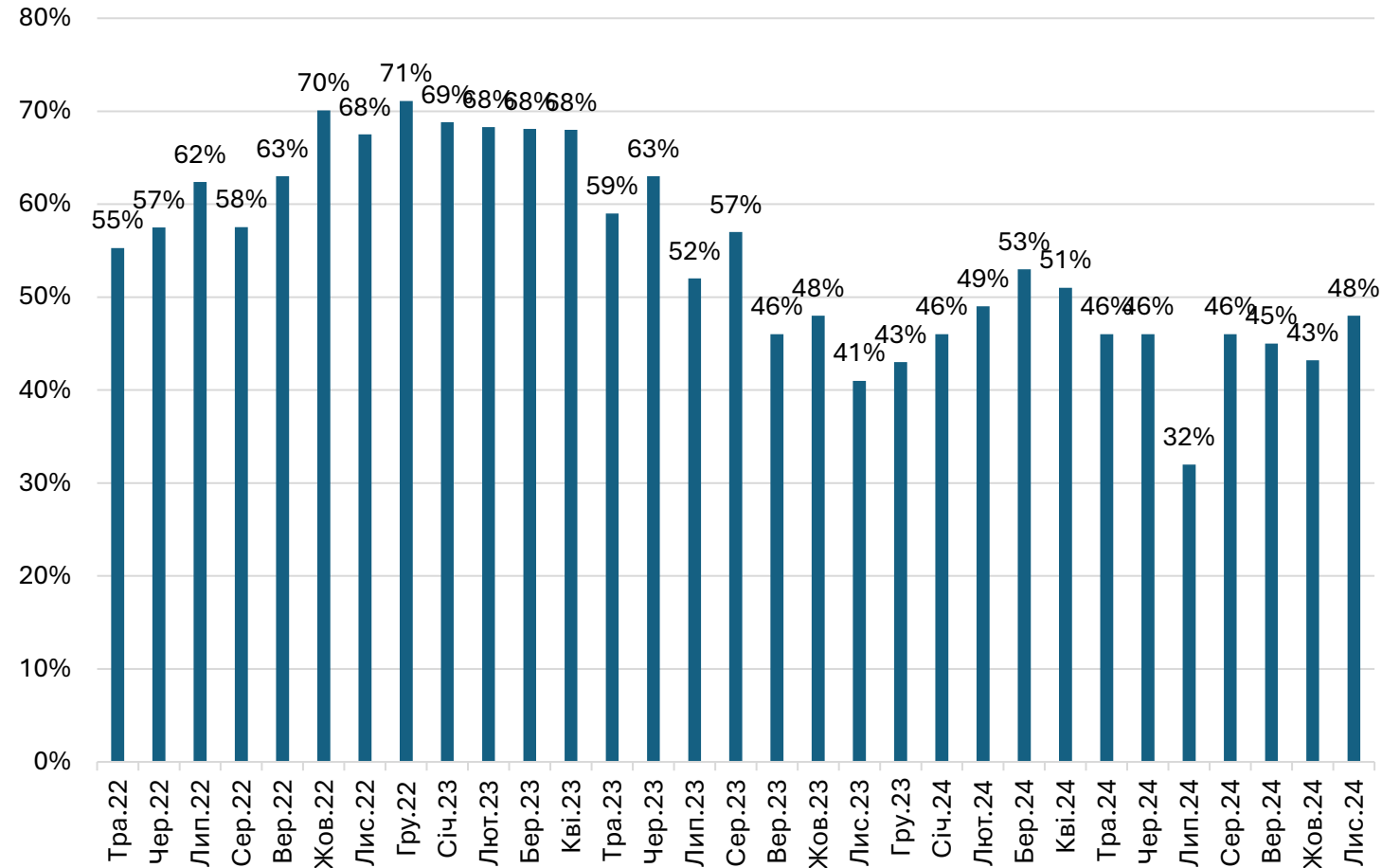

Created with Datawrapper

Примітка. Кількість респондентів в Івано-Франківській області була недостатньою для аналізу цього питання

«Зростання цін» четвертий місяць поспіль замикає трійку лідерів серед перешкод веденню бізнесу

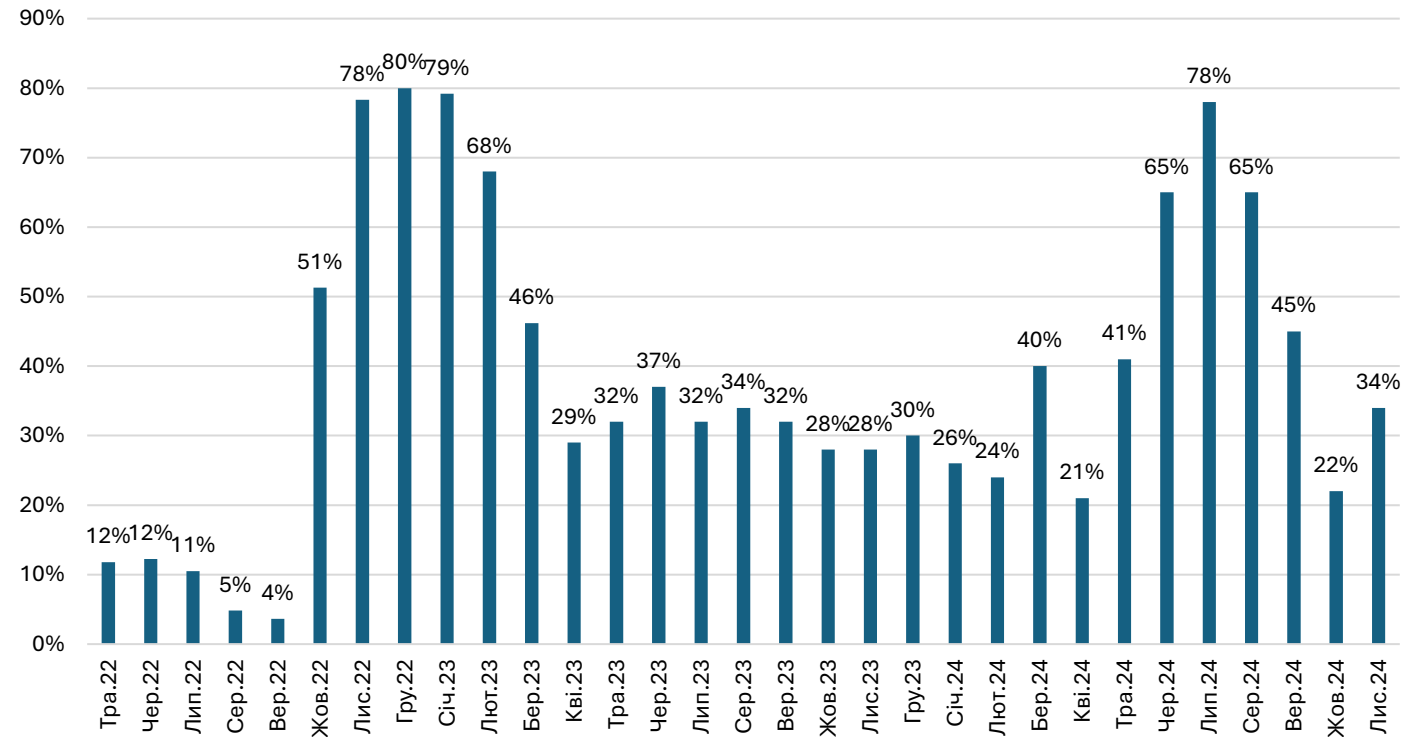
Зростання цін на сировину та матеріали, % респондентів

- Частка підприємств, для яких «зростання цін на сировину та матеріали» збільшилась у значенні (із 43% у жовтні до 48% у листопаді)
- У переліку перешкод «зростання цін» залишається на 3-му місці

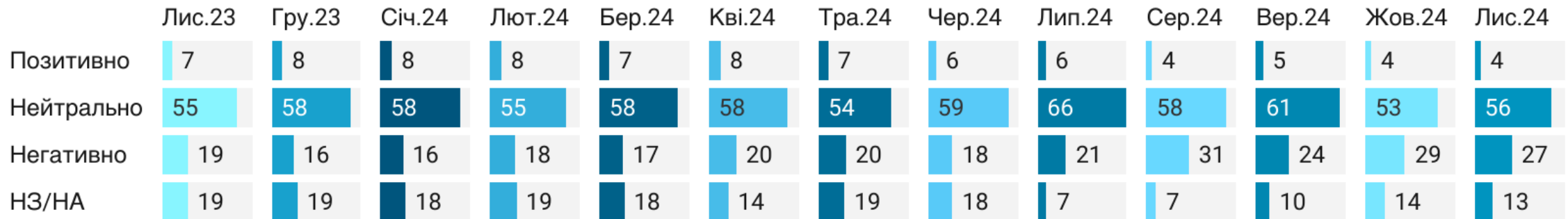
«Перебої з електрикою» знову актуалізуються

Перебої з електропостачанням як перешкода для бізнесу, % респондентів

- Частка компаній, для яких «перебої з електроенергією» є перешкодою суттєво зросла (із 22% у жовтні до 34% у листопаді)
- У переліку перешкод «перебої з електроенергією» піднялись з 5-го на 4-те місце

Оцінки економічної політики Уряду переважно нейтральні

Created with Datawrapper

- **Частка позитивних оцінок політики Уряду щодо підтримки бізнесу не змінилась та становить 4%, як і у ЖОВТНІ**
- **Частка нейтральних оцінок політики Уряду щодо підтримки бізнесу у листопаді дещо зросла (із 53% до 56%)**
- **Частка негативних оцінок знову дещо зменшилась (із 29% до 27%)**
- **Частка тих, хто не визначився з відповіддю, без суттєвих змін (13% у листопаді vs 14% у жовтні)**

Відключення електроенергії

ГОЛОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ 6: ПЕРЕБОЇ З ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯМ

«Перебої з електроенергією» піднялися з **5-го на 4-те місце** (з 22% у жовтні до 34% у листопаді)

39% бізнесів були **змушені тимчасово призупинити роботу** через відключення електроенергії у жовтні 2024 року

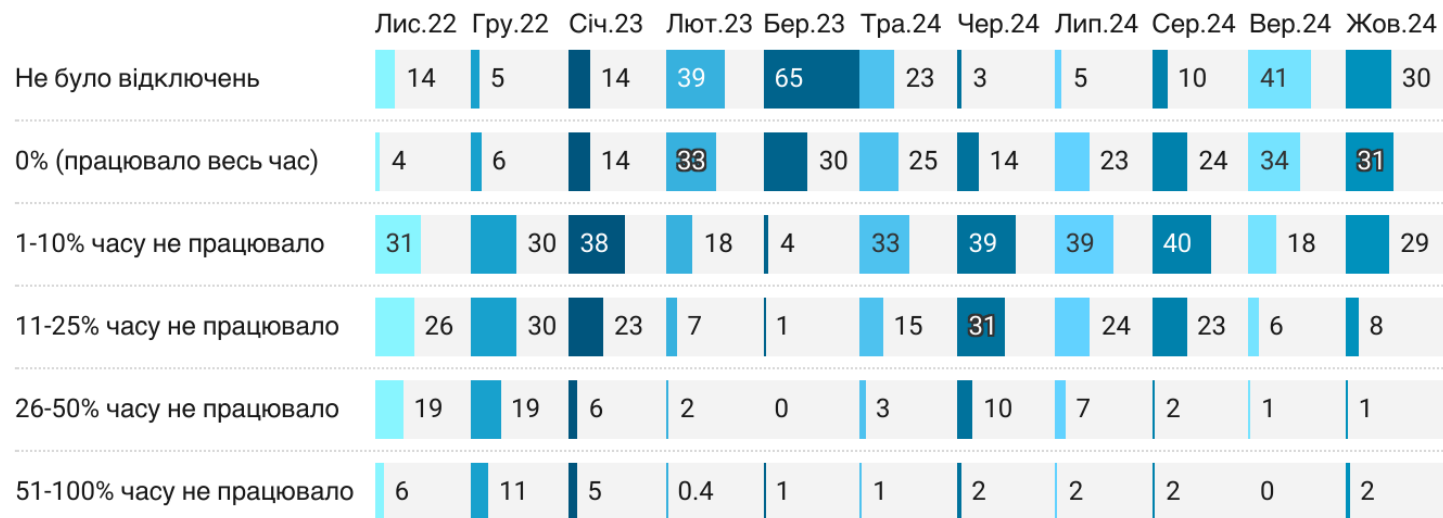
У жовтні 2024 року через перебої з електроенергією бізнес **втратив 6%** загального **робочого часу**

Мікро зазнають **більших втрат**. Серед галузей **найбільші** втрати часу спостерігаються в **хімічній промисловості та металообробці**.

Більше підприємств зупинили роботу через перебої з електроенергією

Вплив відключень електроенергії на роботу підприємств (% опитаних)

Created with Datawrapper

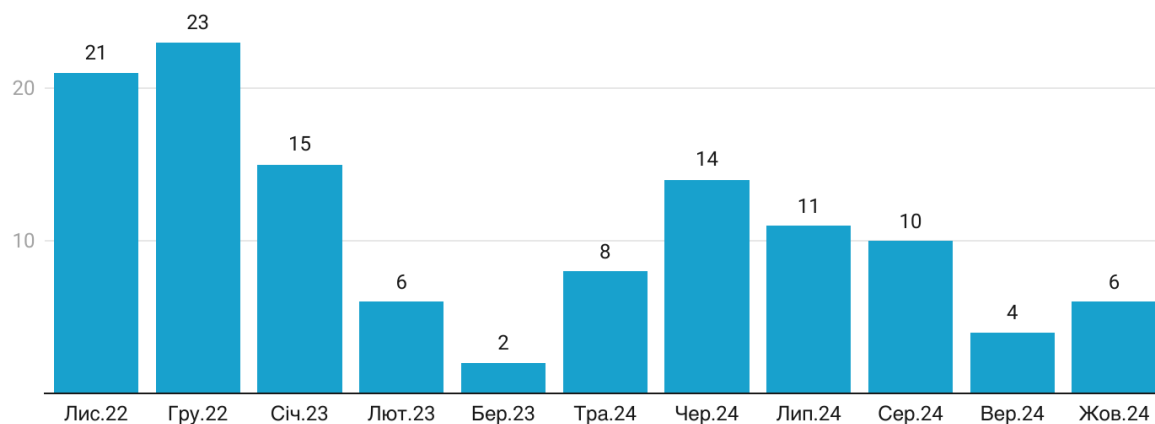
39% бізнесів тимчасово призупиняли роботу через відключення електроенергії у жовтні 2024 року (у вересні – 25%):

- 29% підприємств припиняли роботу лише на 1-10% робочого часу, а 8% – на 11-25% робочого часу
- Лише 2% підприємств не працювали більше половини робочого часу (51-100%)
- Проте 31% підприємств працювали безперервно, незважаючи на відключення електроенергії
- У 30% бізнесів не було відключень електроенергії

Втрати робочого часу через відключення

- У жовтні 2024 року через перебої з електроенергією бізнес **втратив 6%** загального **робочого часу**
- Зафіксовано **відмінності між галузями та регіонами**
- Найбільших втрат часу через відключення електроенергії відчували підприємства **Вінницької, Сумської та Дніпропетровської областей**

Середній % часових втрат

Created with Datawrapper

Середній % часових втрат за регіоном

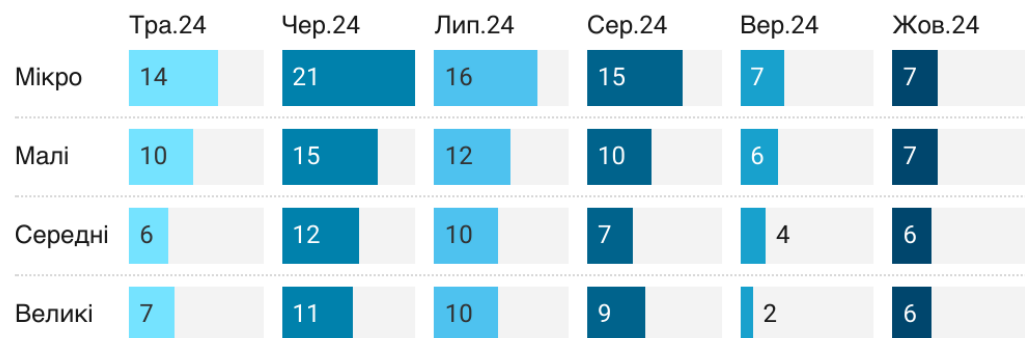
Регіон	Тра.24	Чер.24	Лип.24	Сер.24	Вер.24	Жов.24
Вінницька	3	3	1			25
Сумська	24	22	17	21	9	15
Дніпропетровська	0	25	6	6	2	15
Харківська	11	22	8	15	10	13
Хмельницька	14	23	19	14	2	11
Рівненська	4	2	2	0		9
Волинська	9	11	9	9	10	9
Кіровоградська	5	18	16	8	2	7
Чернівецька	3	19	12	12	1	6
Полтавська	8	5	5	9	2	6
Житомирська	0	18	6	3	0	6
Черкаська	0	8	20	18		2
Одеська	9	6	5	5	0	2
Закарпатська	0	6	8	6		2
Львівська	8	22	11	1	8	1
Київ	10	10	14	6		1
Запорізька	14	18	24	14	4	0
Київська	4	7	4	3	2	0
Чернігівська	15	18	6	9		0
Івано-Франківська	3					0
Тернопільська	4		14	9	8	

Created with Datawrapper

Найбільше від блекаутів потерпає мікро- та малий бізнес

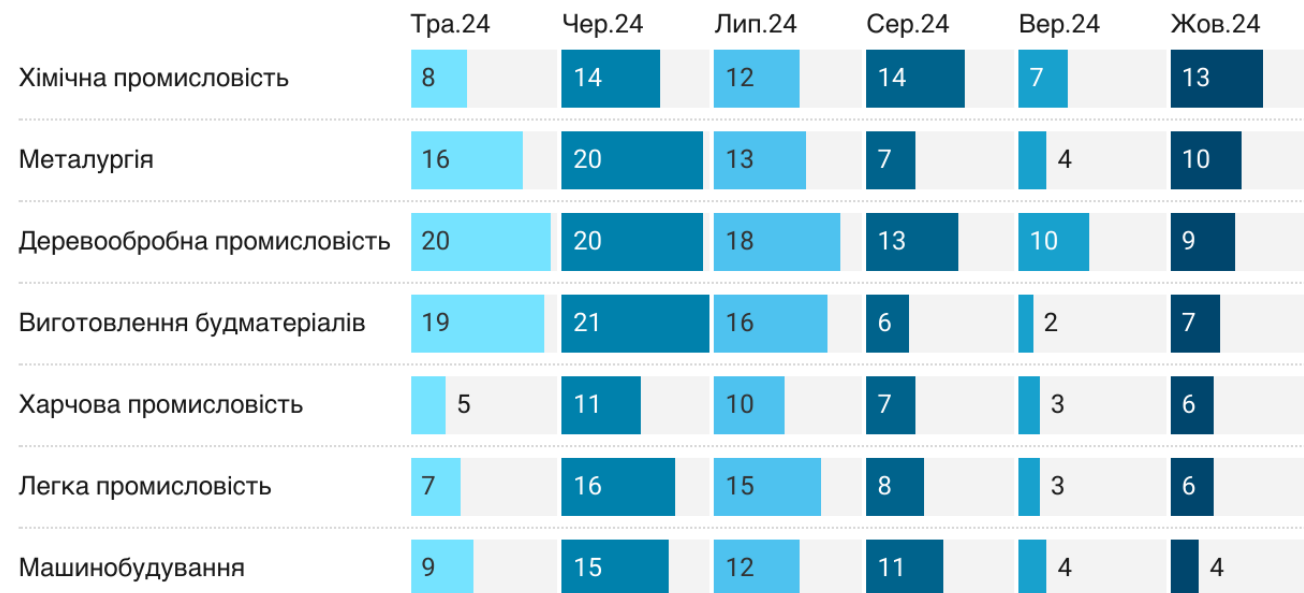
- Мікропідприємства та малі підприємства зазнають більших втрат
- Серед галузей найбільші втрати часу припадають на хімічну промисловість та металургію і металообробку

% часових втрат, за розміром підприємств

Created with Datawrapper

% часових втрат, за галуззю

Created with Datawrapper

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про ПОТОЧНИЙ стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає 500+ підприємств, що розташовані у 21-му з 27-ми регіонів України, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 31-ої хвили тривав з 18 – 29 листопада, 2024 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи у листопаді з жовтнем 2024 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (листопада 2024 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року).

Дослідження стало можливим завдяки змінам у плані реалізації проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансувався Європейським Союзом та співфінансувався МФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США) та відбувалось під егідою цього проекту з травня 2022 року по грудень 2023 року. З січня до квітня 2024 року дослідження відбувалося в рамках проекту "Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні", який реалізувався завдяки фінансовій підтримці Європейського Союзу.

Збір даних у листопаді 2024-го став можливим за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Європейське Відродження України». Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу чи Міжнародного фонду «Відродження».

НАШІ КОНТАКТИ

Website: ier.com.ua

Email: rubanik@ier.kyiv.ua,
kuziakiv@ier.kyiv.ua

Instagram https://www.instagram.com/ier_kyiv/

Facebook: <https://www.facebook.com/IER.Kyiv/>

Telegram: <https://t.me/ukreconomic>

Twitter: https://x.com/IER_Kyiv